

Salla Holopainen

Kouvolan alueen maatalousyrittäjien näkemyksiä ympäristökorvauksen muutoksista ja alueellisesta kehityksestä

Opinnäytetyö

Kevät 2017

SeAMK Elintarvike- ja maatalous

Agrologi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Elintarvike- ja maatalous

Tutkinto-ohjelma: Agrologi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto: Liiketoiminta

Tekijä: Salla Holopainen

Työn nimi: Kouvolan alueen maatalousyrittäjien näkemyksiä ympäristökorvauksen muutoksista ja alueellisesta kehityksestä

Ohjaaja: Jyrki Rajakorpi

Vuosi: 2017 Sivumäärä: 48 Liitteiden lukumäärä: 1

Maatalouden rakennemuutos on käynnissä ja toimintaympäristön muuttuessa maatalousyriyten on sopeuduttava pysyäkseen kilpailun tahdissa. Maatalouspolitiikka vaikuttaa ja muokkaa toimintaympäristöä. Viime ohjelmakausina on korostettu yhä enemmän ympäristönäkökulmia. Maatalouspolitiikan muutokset vaikuttavat maatalousyrittäjien liiketoiminnallisiin päätöksiin.

Opinnäytetyössä tarkasteltiin Kouvolan maatalousyrittäjien näkemyksiä keskittyen ympäristökorvauksen muutoksiin. Tavoitteena oli selvittää, millaisia ajatuksia maatalouspolitiikan ja ympäristökorvauksen muutokset herättävät. Tutkimusaineisto kerättiin kyselytutkimuksen pohjalta, joka lähetettiin Kouvolan maaseutupalvelujen kautta.

Opinnäytetyössä havaittiin maatalouspolitiikan uudistuksen vaikuttavan laajalti maatalousyrittäjien päätöksentekoon. Ympäristökorvauksen sitomusehdot koettiin monimutkaisiksi ja byrokratian määrän lisääntyneen vuosi vuodelta. Maatalouspolitiikan muutosten ja huonon kannattavuuden vuoksi jotkut yrittäjät harkitsivat jopa luopumista maatalousyrittämisestä. Tuen rahallisen määrän ei koettu vastaavan toimenpiteiden vaativuutta. Kirjanpito- ja johtamisprosessien koettiin vievän aikaa itse käytännön työltä.

Opinnäytetyössä tarkasteltiin Kouvolan alueen maatalousyrittäjien näkökulmia alueellisesta kehityksestä. Kyselyyn vastanneista maatalousyriyksistä suurin osa oli aikeissa kasvattaa tai pitää tuotomäärät ennallaan seuraavan 10 vuoden aikana. Alueellisesta kehityksestä kiinnosti eniten biotalous.

Avainsanat: maatalouspolitiikka, ympäristöpolitiikka, ympäristövaatimukset, Kouvola, kyselytutkimus, Euroopan Unioni

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: Seinäjoki University of Applied Sciences, School of Food and Agriculture

Degree programme: Bachelor of Agriculture

Specialisation: Agricultural Business

Author: Salla Holopainen

Title of thesis: Changes in environmental compensation in agriculture during the period 2010-2020

Supervisor: Jyrki Rajakorpi

Year: 2017 Number of pages: 48 Number of appendices: 1

The objective of this thesis was to study how the changes in the agricultural and environmental policies have affected the agricultural entrepreneurs in Kouvola area. The aim was to study their opinions and experiences of the period of 2014-2020. The study material for this research was collected from an inquiry sent from the Agricultural office in Kouvola.

In the European Union agriculture has been through a structural change. This causes changes in the operating environment which farms must adapt to. As the operating environment changes, so does the agricultural policies. Especially the environmental factors have been emphasized in the period 2014-2020.

The agricultural entrepreneurs experience of the law-making process and the terms of the environmental compensation contract to be too complicated and the compensation too small. Agricultural policies have a large effect on the agricultural entrepreneurs decision-making process. Bookkeeping and management processes are taking too much time away from their practical work.

Keywords: agricultural politics, agriculture and environment, environment compensation, EU

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluettelo.....	6
1 JOHDANTO	7
1.1 Tausta	7
1.2 Tavoitteet.....	8
2 MAATALOUSTUKIJÄRJESTELMÄN MUUTOKSET	9
2.1 Yhteisen maatalouspolitiikan tausta	9
2.2 Yhteinen maatalouspolitiikka nykypäivänä.....	10
2.3 Kansalliset tuet	11
2.4 Ympäristökorvaus.....	12
3 MAATALOUDEN RAKENNE JA TALOUDELLINEN TILANNE	16
3.1 Maatalouden rakenne Suomessa.....	16
3.2 Maatalouden tulonmuodostus ja kannattavuus	18
3.3 Maatalouden toimintaympäristö Kouvolassa.....	21
4 KYSELYTUTKIMUKSEN TULOKSET	24
4.1 Tutkimusmenetelmä	24
4.2 Peruskysymykset	24
4.2.1 Maatilan päätuotantosuunta.....	24
4.2.2 Maatalousyrityksen tuotantotapa	25
4.2.3 Ensisijaisen viljelijän ikä	26
4.2.4 Maatalousyrityksen peltopinta-ala.....	27
4.2.5 Tukien hakutapa.....	28
4.2.6 Tukihakemuksen täyttäjä	29
4.2.7 Pääasiallinen tiedonlähde maatalouspolitiikan muutoksista	29
4.3 Ympäristökorvauksen kysymykset	30
4.3.1 Sitoutuminen ympäristökorvaukseen	30
4.3.2 Ympäristökorvaukseen sitoutumattomat.....	30
4.3.3 Viiden vuoden sitomusaika	31

4.3.4	Vapaavalintaiset toimenpiteet	32
4.3.5	Mielipidekysymykset	33
4.3.6	Vapaaehtoiset ympäristöhoidolliset toimenpiteet	36
4.3.7	Mihin maatalouden ympäristövaikutuksissa tulisi keskittyä?.....	36
4.4	Alueelliset kysymykset	37
4.4.1	Toiminnan kehittämismahdollisuudet Kaakkois-Suomessa	37
4.4.2	Seuraavien 10 vuoden aikomukset	38
4.4.3	Maatalouden tulevaisuus Kouvolassa.....	39
4.4.4	Miten ympäristökorvausta pitäisi kehittää?	40
5	Tutkimusaineiston analysointi	42
6	YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	47
	LÄHTEET	49
	LIITTEET	53

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuva 1. Ympäristökorvauksen kohdentamisalueet	15
Kuvio 1. Maatalousyriyten lukumäärä Suomessa	17
Kuvio 2. Maatalousyriyten lukumäärä tuotantosuunnittain	18
Kuvio 3. Tuottoerittely tuotantosuunnittain	20
Kuvio 4. Maataloustukien tulojen jakautuminen	20
Kuvio 5. Maatalousyriyten lukumäärä Kouvolan alueella 2010-2015.....	21
Kuvio 6. Maatalousyriyten lukumäärä tuotantosuunnittain	23
Kuvio 7. Kyselyyn vastanneiden maatalousyriyten tuotantosuunta	25
Kuvio 8. Maatalousyriyten tuotantotapa	26
Kuvio 9. Ensisijaisen viljelijän ikä	27
Kuvio 10. Maatalousyriyksen peltopinta-ala.....	28
Kuvio 11. Kuka täytti tukihakemuksen	29
Kuvio 12. Pääasiallinen tiedonlähde maatalouspolitiikan muutoksista	30
Kuvio 13. Mikäli et sitoutunut ympäristökorvaukseen, miksi et	31
Kuvio 14. Onko viiden vuoden sitomusaika mielestäsi	32
Kuvio 15. Valitut ympäristösitoumuksen toimenpiteet.....	33
Kuvio 16. Mihin maatalouden ympäristövaikutusten vähentämisessä tulisi keskittyä? Valitse kaksi tärkeintä	37
Kuvio 17. Mikä yritystoiminnan kehitysmahdollisuuksista olisi paras?.....	38
Kuvio 18. Mitkä ovat seuraavien 10 vuoden aikomukset tilalla?	39
Taulukko 1. Toimenpiteistä maksettavat korvaukset	12
Taulukko 2. Väittämiä, joihin viljelijä vastasi mielipiteensä mukaan	33

1 JOHDANTO

1.1 Tausta

Maatalouden toimintaympäristö on kokenut suuria muutoksia viime vuosikymmenien aikana. Maatalouden rakennemuutos luo paineita yrityskoon kasvattamiselle ja tehokkuuden lisäämiselle. Maatalousyritysten lukumäärä pienenee, mutta jäljelle jäävien yritysten tilakoko kasvaa. Maatalousyrittäjien on kehitettävä jatkuvasti yritystään ja sen toimintaa. Kallion ja Kolan (2009, 170) mukaan maatalousyrittäjien on omaksuttava uusia toimintatapoja, jotka eivät ole aiemmin liittyneet yhtä voimakkaasti maatalouden harjoittamiseen.

Ryhäsen ja Nissisen (2011, 81) mukaan maatalouspolitiikka vaikuttaa maatalousyrittäjän liiketoimintaan suoraan tai välillisesti markkinamekanismin kautta. Euroopan parlamentti otettiin ensimmäistä kertaa mukaan yhteisen maatalouspolitiikan päätöksentekoprosessiin valmisteltaessa ohjelmakautta 2014–2020. Aikaisemmin EU:n neuvosto on tehnyt päätökset komission ehdotusten pohjalta (Niemi, Liesivaara, Lehtonen, Huan-Niemi, Kettunen, Kässi & Toikkanen 2014, 7). Keskeisimmät muutokset ohjelmakaudella koskivat suorien tukien viherryttämistä ja tukien jakamista tasaisemmin EU:n sisällä. EU:n budjetti maatalouksille oli noin kolme prosenttia pienempi kuin edellisellä ohjelmakaudella. Maataloutta on ohjattu maatalouspoliittisin päätöksin markkinaohjautuvaan suuntaan, jolloin maatalouksilla ei ole enää yhtä suurta merkitystä tulonmuodostuksessa kuin ennen.

Maatalous on sidottu voimakkaasti luonnonolosuhteisiin ja ne määrittävät reunaehdot maatalouden toiminnalle. Energia- ja ympäristökysymykset ovat nousseet suurempaan rooliin kuin ennen nykyisellä ohjelmakaudella. Ympäristökorvauksella edistetään ympäristö- ja ilmastotavoitteita Manner-Suomen kehittämissuunnitelmassa 2014–2020. Maatalouspolitiikassa on korostettu viime ohjelmakausina ympäristökysymyksiä kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi ja maan kasvukunnon parantamiseksi sekä luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi. (Antikainen, Kahila, Palviainen, Pyykkönen & Yli-Koski 2014, 3-5)

Kouvola sijaitsee Kymenlaaksossa Kaakkois-Suomessa. Vuonna 2009 valtioneuvoston päätöksellä kuusi kuntaa yhdistyi Kouvolan kunnaksi. Tavoitteena oli vahvistaa kunta- ja palvelurakennetta. Kuntaliitoksen jälkeen Kouvolassa on määrällisesti eniten maatalousyrityksiä Suomen kunnista. Kuntaliitoksen myötä maaseutupalvelut keskitettiin kunnista Kouvolaan. Kouvolan pinta-ala on 2 883,29 km², Kouvolassa on peltopinta-alaa noin 48 000 hehtaaria. (Kouvolan kaupunki, [viitattu 20.10.2016]).

1.2 Tavoitteet

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää Kouvolan seudun maatalousyrittäjien kokemuksia maatalouspolitiikan muutoksista ohjelmakaudella 2014–2020. Selvitettäviä asioita olivat ympäristökorvaukseen sitoutuminen, lohko kohtaisten toimenpiteiden valitseminen sekä erilaisten väittämien perusteella tehtävä kartoitus ympäristökorvauksen muutoksista. Ympäristökorvaus on valtakunnallinen toimenpide, mutta opinnäytetyöhön on otettu lisäksi alueellinen näkökulma. Työssä selvitettiin miten maatalousyrittäjät näkevät Kouvolan maatalouden tulevaisuuden ja elinvoimaisuuden.

Opinnäytetyön aihealue on rajattu maatalouspolitiikan uudistukseen ohjelmakaudella 2014–2020. Yhteinen maatalouspolitiikka on laaja aihealue, mutta opinnäytetyö on keskittynyt maatalouden ympäristöpolitiikan uudistuksiin. Opinnäytetyö toteutettiin kyselytutkimuksen perusteella, sillä se antoi laajemman otannan. Ympäristökorvauksesta on tehty opinnäytetöitä aiemmin painottuen Länsi-Suomeen (Aksila & Honkonen, 2016, 1). Maatalouden rakenne on erilainen eri puolilla Suomea, minkä vuoksi on mielekästä tarkastella sitä myös Kouvolan alueella.

Työ toteutettiin yhteistyössä Kouvolan maaseutupalvelujen kanssa. Maatalousyrittäjille lähetettiin kysely maaseututoimistosta helmikuussa 2016. Vastausaikaa oli kaksi viikkoa. Vastauksia tuli yhteensä 182 ja kysely lähetettiin 650 maatalousyrittäjälle.

2 MAATALOUSTUKIJÄRJESTELMÄN MUUTOKSET

2.1 Yhteisen maatalouspolitiikan tausta

Yhteistä maatalouspolitiikkaa on harjoitettu vuodesta 1962 (Euroopan komissio 2014, 3). Tärkeimpiä tavoitteita maatalouspolitiikassa ovat olleet maatalouden tuottavuuden parantaminen, kohtuuhintaisen ruoan hinnan varmistaminen kuluttajille ja toimeentulon varmistaminen viljelijöille. Yhteinen maatalouspolitiikka on perustunut markkinoiden hallinnan tavoitteluun (Niemi ym. 2014, 8).

1960-luvulta lähtien 1990-luvulle saakka käytössä oli hallinnollisesti määritellyt hinnat maataloustuotteille. Niemen (2014, 8) mukaan ylituotannon hallinta oli keskeinen ongelma tuona aikana, kun EU:n viranomaiset joutuivat ostamaan ylijäämätuotannon. Hän kirjoittaa interventiojärjestelmän ongelmien kiteytyneen sika- ja siipikarjasektorin syöttäessä halpaa tuontirehua eläimille verovelvollisten tukissa kotimaisen viljan vientiä, kun sitä ei kotimaassa kulutettu. Interventiojärjestelmää on purettu asteittain vuodesta 1993 lähtien ja vientituet poistettu. Interventiohintojen alennettua vastaamaan maailmanmarkkinahintoja viljelijöiden tulotasoa on kompensoitu suorilla tuilla (Maa- ja metsätalousministeriö 2016, [viitattu 16.9.2016]). Nykyisin interventiojärjestelmä on olemassa enää leipävehnälle ja meijerituotteille.

Vuoden 2003 maatalouspolitiikkauudistuksessa tehtiin merkittäviä toimenpiteitä, kun osa tuista siirrettiin tuotannosta irrotettuun tilatukijärjestelmään. Uudistus koski pääosaa EU:n peltokasvi- ja kotieläintuista. Vuoden 2008 uudistuksessa markkinaohjautuvuutta korostettiin entistä enemmän. Tuotantorajoitteiden poisto aloitettiin ja tuotannosta irrotettujen tukien määrää lisättiin. Yhteisen maatalouspolitiikan toiseksi pilariksi kutsuttua maaseudun kehittämisspolitiikkaa on ajettu 1990-luvulta. Sen tarkoituksena on tukea maaseutua palvelujen tuottamisessa sekä yleishyödyllisiä asioita. (Niemi ym. 2014, 8.)

2.2 Yhteinen maatalouspolitiikka nykypäivänä

Nykypäivän maatalouspolitiikan haasteita ovat lisääntyvä tarve elintarviketuotannolle väestön kasvaessa, toimintaympäristön muutokset, ilmastonmuutos ja siihen sopeutuminen sekä maaseutuelinkeinojen elinkelpoisuus tulevaisuudessa (Euroopan komissio 2014, 3). Maatalouspolitiikan muutoksista neuvottelivat vuonna 2013 Euroopan komissio, Eurooppa-neuvosto ja Euroopan parlamentti. Muutokset määrittävät yhteisen maatalouspolitiikan sisällön ja toimintamallit vuodesta 2014 vuoteen 2020 saakka. Euroopan parlamentti oli ensimmäistä kertaa mukana neuvotteluissa. Maa- ja metsätalousministeriön (2016, [viitattu 15.11.2016]) mukaan yksittäisellä Euroopan Unionin jäsenmaalla ei ole juurikaan päätäntävaltaa asetusten soveltamisessa.

Maatalouden tuet koostuvat useasta eri tukivälineestä. Tuet voidaan jakaa EU:n rahoittamiin suoriin tukiin, maaseudun kehittämistukiin, jotka ovat osittain EU:n rahoittamia ja täysin kansallisesti rahoitettuihin tukiin (Maa- ja metsätalousministeriö, [viitattu 15.11.2016]). Suomi on jaettu seitsemään eri tukialueeseen tukien kohdentamiseksi (Niemi ym. 2014, 15). CAP-tuki, ympäristökorvaus ja luonnonhaittakorvaus sekä sen kansallinen lisäosa ovat koko maassa maksettavia tukia. CAP-tuet ovat kokonaan EU:n rahoittamia. C-tukialueella maksetaan pohjoista tukea. Ympäristökorvaus on osaksi EU:n ja osaksi kansallisesti rahoitettu. Maaseutuvirasto huolehtii tukien maksuunpanosta ja toimeenpanosta.

EU-tukien osuus on ollut viime vuosina noin 70 % kokonaistuesta (Niemi ym. 2014, 14). Suomelle merkittävimpiä EU-tuista ovat luonnonhaittakorvaus ja ympäristökorvaus. Vuonna 2015 käyttöön otetun tukipolitiikan uudistuksen yhteydessä yhtenä tavoitteena oli yhtenäistää tuen määräytymisperusteita (Maa- ja metsätalousministeriö, [viitattu 15.11.2016]). Sadonkorjuuvelvoite ja yläikäraja poistuivat vuonna 2015 ja samana vuonna maitokiintiöjärjestelmä poistui, joka on aiheuttanut suuria muutoksia maitomarkkinoille, kuten Ryhänen (2011, 70) ennakoi tapahtuvan. Maataloudelle on maksettu kriisitukia vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi. Kriisitukea ovat voineet hakea maidontuottajat, sikatilat ja vasta investoineet tai velkaiset tilat (Maatalouden kriisituet, [viitattu 19.11.2016]).

Ympäristönäkökulmia on korostettu viime vuosien aikana ja maatalouden ympäristökuormitusta pyritty vähentämään kannustamalla maanviljelijöitä politiikan toimesta toteuttamaan entistä ympäristöystävällisempiä toimenpiteitä työssään. Yhteisen maatalouspolitiikan viherryttämiseen kuuluu viljelyn monipuolistaminen. Vähintään 10 hehtaarin tiloilla on viljeltävä vähintään kahta viljelykasvia ja yli 30 hehtaarin tiloilla on viljeltävä vähintään kolmea viljelykasvia (Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto, [viitattu 30.11.2016]). Viherryttämiseen on varattu 30 prosenttia kunkin maan suorien tukien kansallisesta enimmäismäärästä (Niemi ym. 2014, 16).

Nuoret viljelijät saavat aloitustukea yritystoiminnan perustamiseen (Nuoren viljelijän aloitustuki, [viitattu 1.11.2016]). Tuen tarkoituksena on kannustaa nuoria maatalouden harjoittamiseen. Tukea voi hakea alle 41-vuotias yksityisoikeudellinen henkilö tai yhteisö, jossa määräysvalta on alle 41-vuotiaalla henkilöllä (Nuoren viljelijän aloitustuki, [viitattu 1.11.2016]). EU maksaa suoraa nuoren viljelijän tukea koko maassa ehdot täyttävälle aktiiviviljelijöille. Tukialueella C maksetaan kansallista nuoren viljelijän tukea.

2.3 Kansalliset tuet

Suomi täydentää tukikokonaisuutta kansallisilla tuilla, jotka ovat Suomen valtion rahoittamia. Suomi maksaa noin 60 % tukien kokonaisuudesta kansallisesti (Niemi & Ahlstedt 2014, 49). Kansallisia tukia ovat pohjoinen tuki, Etelä-Suomen kansallinen tuki ja luonnonhaittakorvauksen kansallinen lisäosa (Niemi ym. 2014, 14). Kansallisten tukien maksaminen edellyttää komission hyväksyntää (Maa- ja metsätalousministeriö, [viitattu 15.11.2016]). AB-alueen kansallinen kotieläintuki loppui vuonna 2013. AB-alueella maksetaan kuitenkin sika- ja siipikarjatalouden Etelä-Suomen tukea (Hakuopas 2015, 5).

EU:n jäsenyysneuvotteluissa on sovittu kansallisen tuen peruseriaatteista, joiden mukaan kansallisilla tuilla ei saa lisätä tuotantoa eikä tuen määrä saa ylittää EU:in liittymistä edeltänyttä tukitasoa (Niemi & Ahlstedt 2014, 51). EU-tukijärjestelmää täydentäville kansallisille tuille tarvitaan pääsääntöisesti aina EU:n komission hyväksyntä (Maa- ja metsätalousministeriö, [viitattu 15.11.2016]).

2.4 Ympäristökorvaus

Ympäristökorvaus on otettu käyttöön vuonna 1995 ja sen avulla korvataan viljelijälle osittain tai kokonaan päästövähennyksiä tavoittelevia toimenpiteitä ja niiden kustannuksia (Niemi & Ahlstedt 2014, 51). Ympäristökorvaus on osa Manner-Suomen kehittämissuunnitelmaa ja se kuuluu toiseen pilariin EU:n yhteisessä maatalouspolitiikassa (Niemi ym. 2014, 17). Luonnonhaittakorvauksen ja ympäristökorvauksen osuudet ovat kehittämissuunnitelman suurimmat (Antikainen ym. 2014, 4). Korvauksen vaikuttavuutta on pyritty vahvistamaan tila- ja lohko-kohtaisilla toimenpiteillä, joiden avulla voidaan kohdentaa tukea paremmin ympäristötoimenpiteisiin (Antikainen ym. 2014, 4).

Ympäristösitoumus on viisivuotinen ja se koostuu perustasosta, tilakohtaisista toimenpiteistä ja lohko-kohtaisista, vapaavalintaisista toimenpiteistä. Perustaso sisältää maatalousmaan säilyttämisen, lannoitteiden ja kasvinsuojeluaineiden vähimmäisvaatimukset sekä täydentävien ehtojen noudattamisen. Ravinteiden tasapainoinen käyttö on tilakohtainen toimenpide ja siihen sitoutuu joka tapauksessa (Hakuopas 2015, 69). Kaikkien ympäristökorvaukseen sitoutuneiden on noudatettava vähintään perustasoa. Sitoumuksen vähimmäispinta-ala on viisi hehtaaria (Hakuopas 2015, 87). Ympäristökorvaukseen voi ilmoittaa vain korvauskelpoisia lohkoja (Hakuopas 2015, 86). Taulukossa 1 on esitetty korvaustasot ympäristökorvauksen toimenpiteistä euroa hehtaaria kohti.

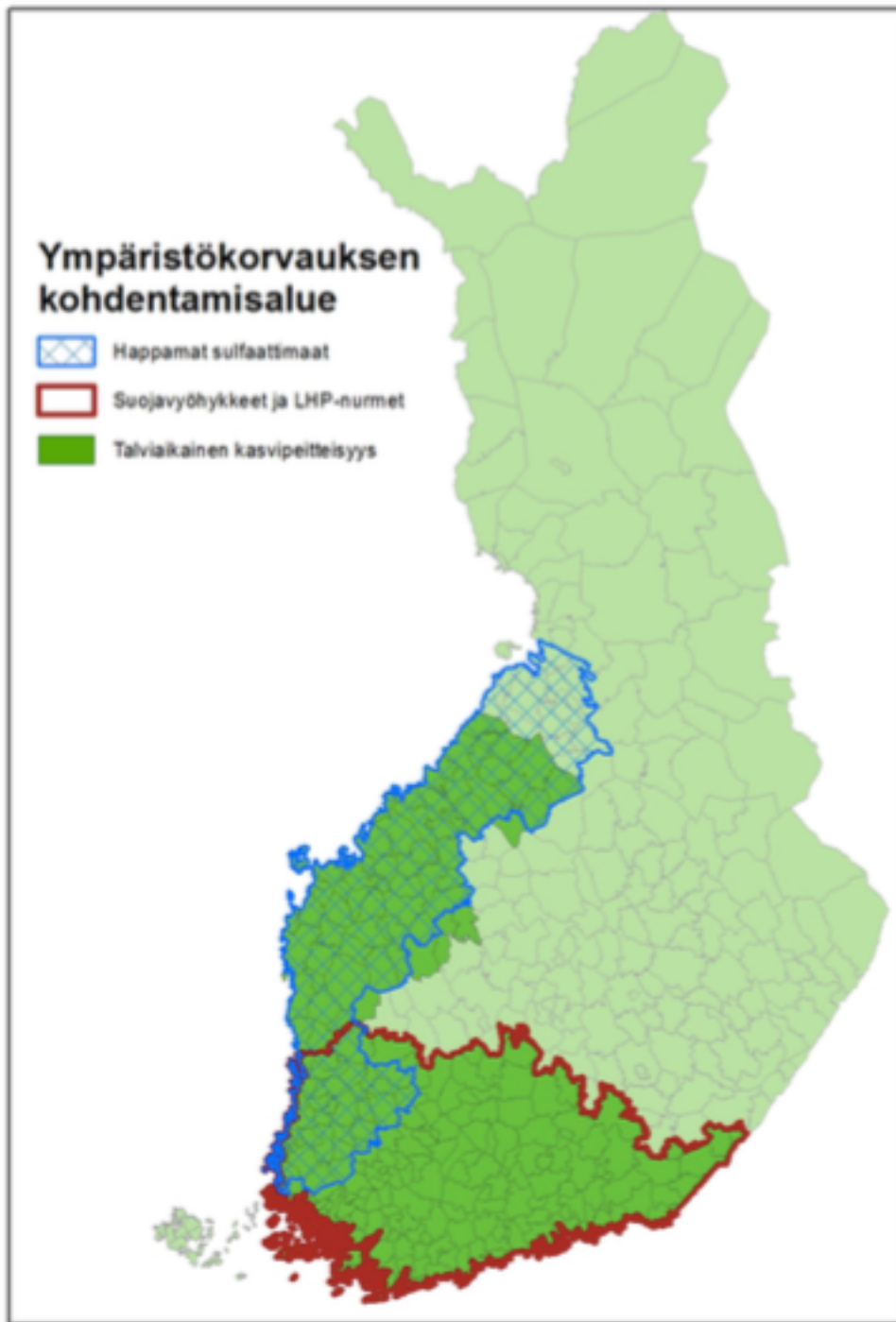
Taulukko 1. Toimenpiteistä maksettavat korvaukset (Hakuopas 2015, Liite 11).

Toimenpide	Korvaus €/ha
Perustaso	Ei korvausta
Vähimmäisvaatimukset	Ei korvausta
Ravinteiden tasapainoinen käyttö	54 € peltoviljelykasvit 200 € puutarhakasvit
Lohko-kohtaiset toimenpiteet, joista maksetaan ilmoitetun alan mukaan	

Lietelannan sijoittaminen peltoon		40 €
Ravinteiden ja orgaanisten aineiden kierrätys		40 €
Valumavesien hallinta	Säätösalaojat	70 €
	Säätökastelu ja kuivatusvesien kierrätys	250 €
Ympäristöhoitonurmet	Suojavyöhykenurmet	500 €
	Monivuotiset ympäristönurmet	50 €
	Luonnonhoitopeltonurmet	120 €
Peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys	20 %	4 € / 4 € kohdentamisalueen ulkopuolella
	40%	18 € / 9 €
	60 %	36 € / 11 €
	80 % sitoumusalasta	54 €
Orgaanisen katteen käyttö puutarhakasveilla ja siemenperunalla		300 € yksivuotisilla 500 € monivuotisilla
Peltoluonnon monimuotoisuus	Viherlannoitusnurmet	54 €
	Kerääjäkasvit	100 €
	Saneerauskasvit	300 €
	Monimuotoisuuspellot	300 €

Puutarhakasvien vaihto- ehtoinen kasvinsuojelu		Menetelmäryhmä 1 500 €
		Menetelmäryhmä 2 350 €

Peltojen talviaikainen kasvipeitteisyyden toimenpide ja osa ympäristöhoitonurmien toimenpiteistä on sidottu kohdentamisalueille. Kohdentamisalueilla tuen ehdot ovat vaativampia ja vaikuttavampia, mutta korvauksen taso korkeampi (Hakuopas 2015, 70). Peltojen talviaikaisen kasvipeitteisyyden, suojavyöhykkeiden ja luonnonhoitopeltonurmien kohdentamisalueiden rajat mukailevat suurelta osin toisiaan, paitsi rannikolla, jossa se ulottuu pohjoisemmaksi, missä valumavesien tilanne on huono. Happamien sulfaattimaiden toimenpiteen kohdentamisalue on rajoittunut länsirannikolle. Kouvola kuuluu suojavyöhykkeiden, luonnonhoitopeltonurmien ja peltojen talviaikaisen kasvipeitteisyyden kohdentamisalueille. Kuvassa 1 on esitetty kohdentamisalueiden rajat kartalla.

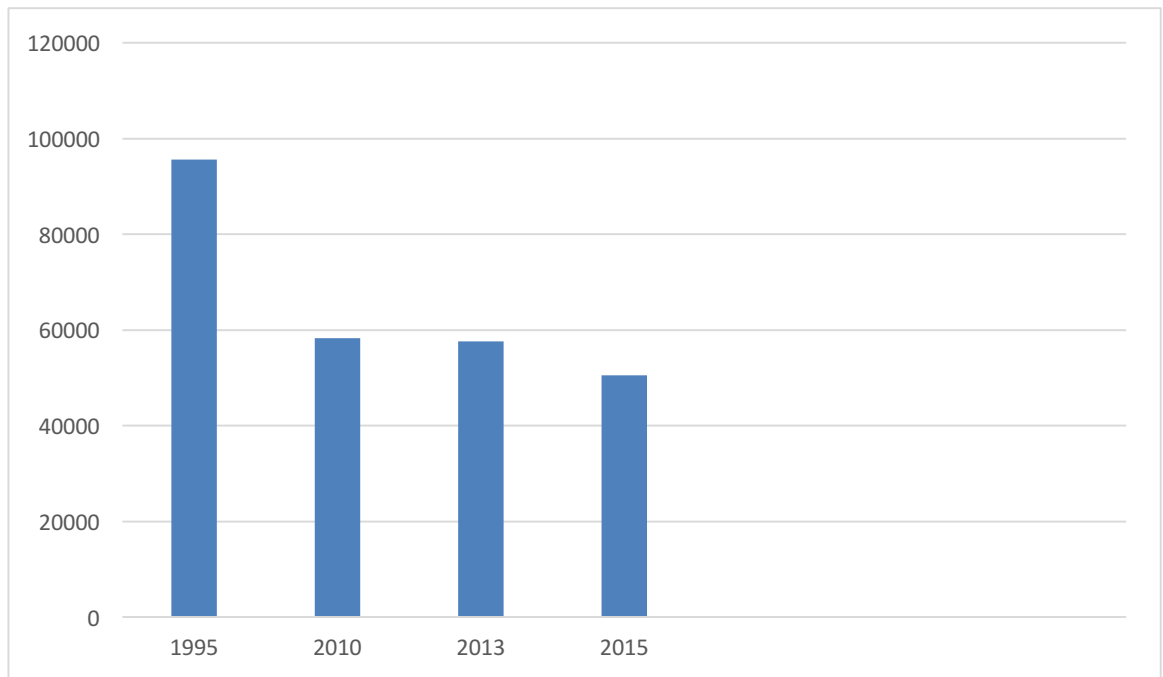
Kuva 2. Ympäristökorvauksen kohdentamisalueet (Tuki- ja kohdentamisaluekartta, [viitattu 4.12.2016]).

3 MAATALOUDEN RAKENNE JA TALOUDELLINEN TILANNE

3.1 Maatalouden rakenne Suomessa

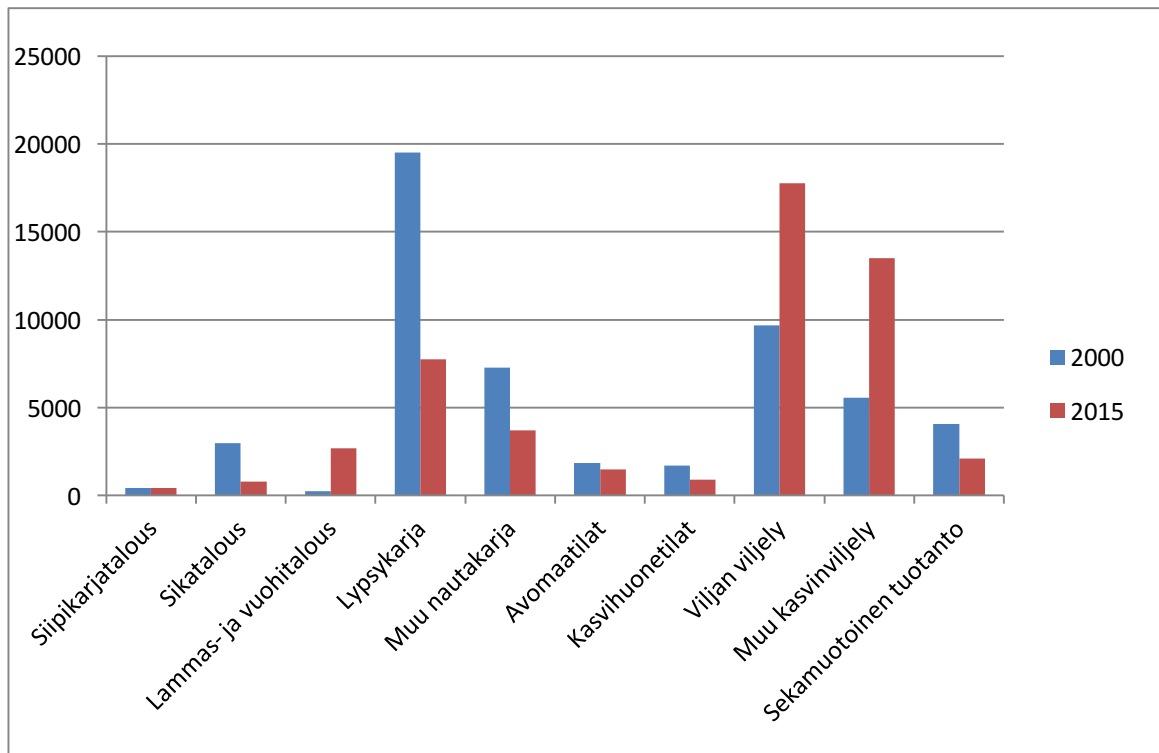
Suomessa on vähiten maatalousmaata Euroopassa suhteutettuna maan pinta-alaan (Levebvre 2012, 5). Suomessa tilat ovat enimmäkseen perheviljelmiä ja ai-noastaan noin kahdeksan prosenttia maatalousyrityksistä on yhtymiä (Luonnonva-rakeskus, [viitattu 7.9.2016]). Vuonna 2013 87,1 prosenttia maatalousyrityksistä oli yksityishenkilöiden hallinnassa (Niemi & Ahlstedt 2014, 15). Maatalousyrityksen osakeyhtiöittäminen on kuitenkin ollut kasvussa esimerkiksi osakeyhtiön alhaisen tuloverotuksen vuoksi. Rakennekehitys ja yksikkökoon kasvu ovat edellytyksiä tulevaisuuden toimintaympäristön muuttuessa. Teknologinen kehitys yksin johtaa yksikkökoon kasvuun toiminnan tehostuessa.

Maatalousyritysten on kyettävä sopeutumaan tulevaisuuden muuttuvaan toimin-taympäristöön mukauttamalla hankintojaan ja muokkaamalla toimintaansa sitä vastaavaksi (Gallerani 2008, 16). Maatalousyritysten lukumäärä on jatkanut tasais-ta, mutta jyrkkää laskua Euroopan Unioniin liittymisen jälkeen. Niemen ym, (2014, 42) mukaan vuodessa keskimäärin kolme prosenttia tiloista on lopettanut toimin-tansa EU:in liittymisen jälkeen. Kuviossa 1 kuvataan maatalousyritysten lukumää-rän kehitystä Euroopan Unioniin liittymisestä lähtien vuoteen 2015.

Kuvio 1. Maatalousyriyten lukumäärä Suomessa Euroopan Unioniin liittymisestä vuoteen 2015 (Taloustohtori: Maa- ja puutarhatalous, [viitattu 10.11.2016]).

Lypsykarjataloista moni on lopettanut vuosien 2000 ja 2015 välillä. Kotieläintuotantotiloista moni on lopettanut, kun taas kasvintuotantotilojen lukumäärä on lisääntynyt. Kuviossa 2 esitetään maatalousyriyten lukumäärän kehitystä tuotantosuunnittain.

Kuvio 2. Maatalousyriyten lukumäärä tuotantosuunnittain (Taloustohtori: Maa- ja puutarhatalous, [viitattu 10.11.2016]).

3.2 Maatalouden tulonmuodostus ja kannattavuus

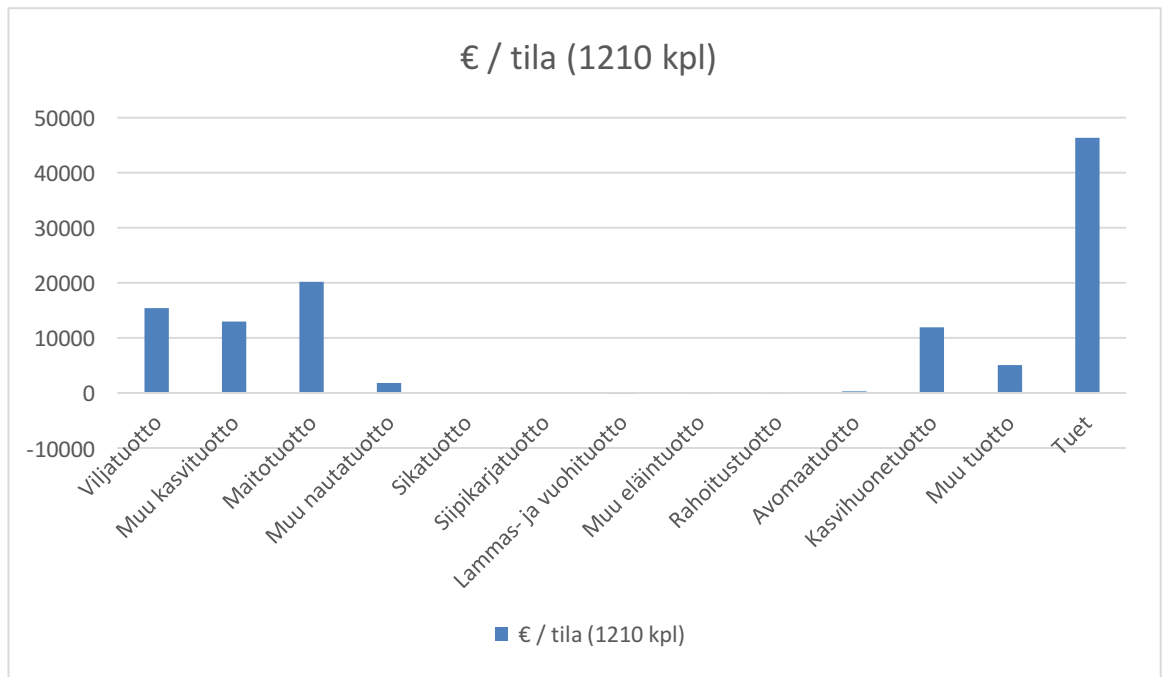
Heikko taloustilanne on vaikuttanut vahvasti maatalouteen. Liikevaihto oli maatalousyriyistä kohti keskimäärin 102 700 euroa vuonna 2014. Kymenlaakson alueella yrittäjänvoitto jäi tappiolliseksi 23 800 euroa keskimäärin maatalousyriyistä kohti (Taloustohtori: Maa- ja puutarhatalous, [viitattu 10.11.2016]). Yrittäjänvoitto kuvaa yrityksen absoluuttista eli euromääräistä kannattavuutta. Se saadaan vähentämällä kokonaistuotosta kaikki tuotantokustannukset. Poisto- korko- ja palkkavaatimukset vähennetään myös kokonaistuotosta.

Kannattavuuskerroin osoittaa, kuinka suuri osa oman pääoman korkovaatimuksesta ja omasta palkkavaatimuksesta on saavutettu (Taloustohtori: Maa- ja puutarhatalous, [viitattu 10.11.2016]). Sen ollessa 1,00 yrittäjätulo on yhtä suuri kuin korko- ja palkkavaatimukset. Sen ollessa alle 1,00 tavoitteita ei ole saavutettu. Kymenlaaksossa maatalouden kannattavuuskerroin oli vuonna 2014 0,36. Koko Suomen maatalouden kannattavuuskerroin oli keskimäärin 0,41. Kymenlaaksossa kannattavuus oli keskimäärin alhaisempi, kuin muualla Suomessa. Korkein kannatta-

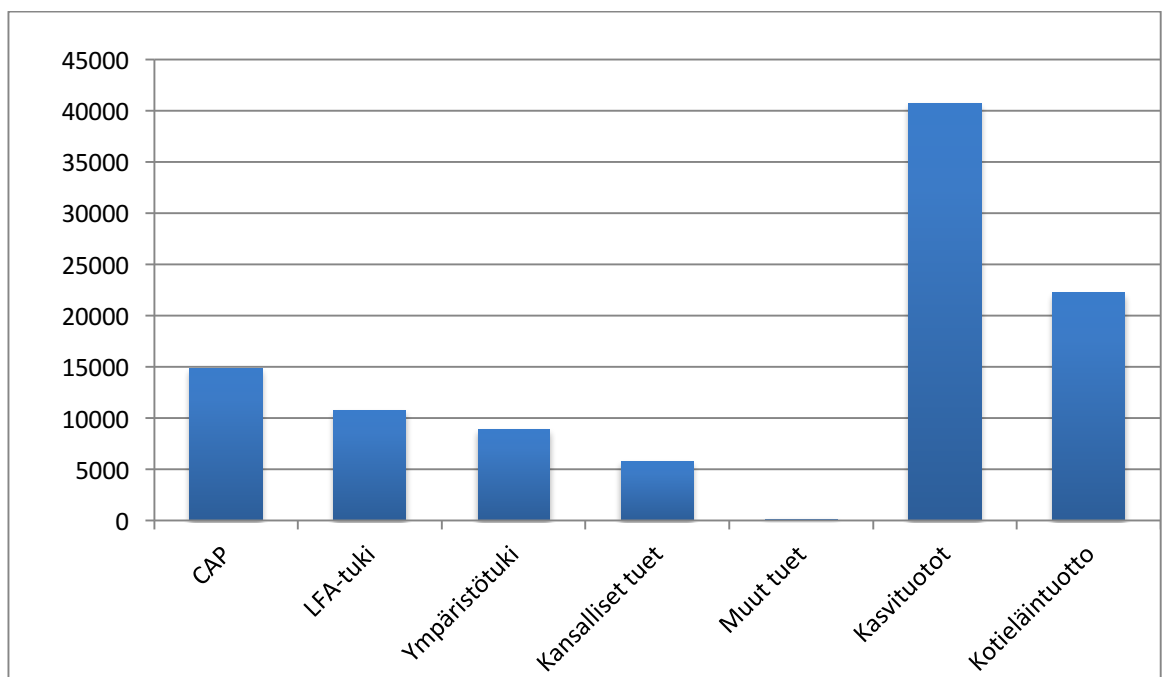
vuuskerroin oli Keski-Pohjanmaalla, jossa se oli 0,74 ja alhaisin Päijät-Hämeessä, jossa se oli 0,21.

Maatalousyrittäjien rahaliikenne muodostuu tuotantopanosten hankintamenoista, tuotteista saatavista myyntituloista ja maataloustuista (Ryhänen 2014, 58). Tulojen ja menojen eriaikaisuudesta johtuen maatalousyrittäjissä on normaalisti tarve ulkopuoliselle pääomalle. Barryn (2012, 1) mukaan maatalousyrittäjien rahoituksen keskeisiä elementtejä ovat rahoituksen suunnittelu, maksuvalmiuslaskelmat, investointilaskelmat sekä suhteet rahoituksen antajiin. Hän kirjoittaa rahoituksen suunnittelun lähtökohtana olevan rahoitusresurssien hankkiminen ja käyttö sekä oman pääoman suojaaminen riskeiltä.

Kuvioissa 3 ja 4 on kuvattu maatalouden tulonmuodostusta ja tukien jakautumista Kymenlaakson alueella. Niemen ym. (2014, 14) mukaan Suomessa maatalouden tuilla on suurempi merkitys kuin muissa EU-maissa. Maatalouspolitiikan toimesta tukien merkitystä tulonmuodostuksessa on pyritty pienentämään, jolloin markkinoilta on saatava entistä suurempi osa tuloista. CAP-tuet muodostavat suurimman roolin tukikokonaisuudesta. Kasvituotoissa on otettu huomioon viljatuotto, muu kasvituotto ja avomaa- ja kasvihuonetuotto. Maatalouden rakenne on kasvinviljelypainotteista Kymenlaaksossa, joka näkyy myös tukien jakautumisessa.

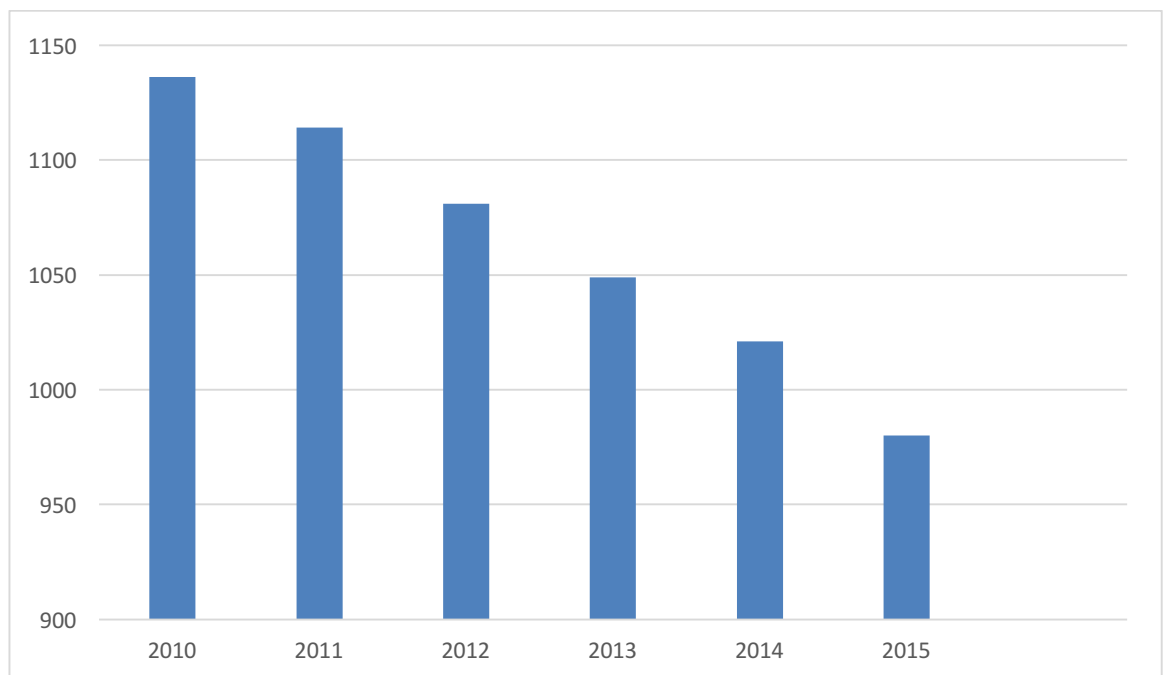
Kuvio 3. Tuottoerittely tuotantosuunnittain Kymenlaakson alueella vuonna 2014 (Taloustohtori: Maa- ja puutarhatalous, [viitattu 10.11.2016]).

Kuvio 4. Maataloustukien tulojen jakautuminen Kymenlaaksossa vuonna 2014 (Taloustohtori: Maa- ja puutarhatalous, [viitattu 10.11.2016]).

3.3 Maatalouden toimintaympäristö Kouvolassa

Kouvolassa, kuten muuallakin Suomessa, haasteita maataloudelle tuovat toimintaympäristön muutokset. Maailmankaupan vapautuminen, EU-politiikan muutokset, rakennekehitys, äkilliset muutokset elintarvikemarkkinoilla ja energia- ja ympäristökysymykset ovat tulevaisuuden kysymyksiä (Niemi ym. 2010, 8). Muutoksia on pystyttävä ennakoimaan ja sopeutumaan niihin, jotta maatalousyritys voi menestyä tulevaisuudessa. Maatalouden rakennemuutos on vaikuttanut huomattavasti Kouvolan alueella. Kuviossa 5 on kuvattu maatalousyritysten lukumäärän alenevaa kehitystä vuodesta 2010 vuoteen 2015. Viidessä vuodessa 156 yritystä on lopettanut toimintansa Kouvolan alueella. Kaikkein nopeinta rakennekehitys oli EU:n liittymisen jälkeen, mutta lasku on ollut tasaista siitä asti.

Kuvio 5. Maatalousyritysten lukumäärä Kouvolan alueella 2010-2015 (IACS 2015).

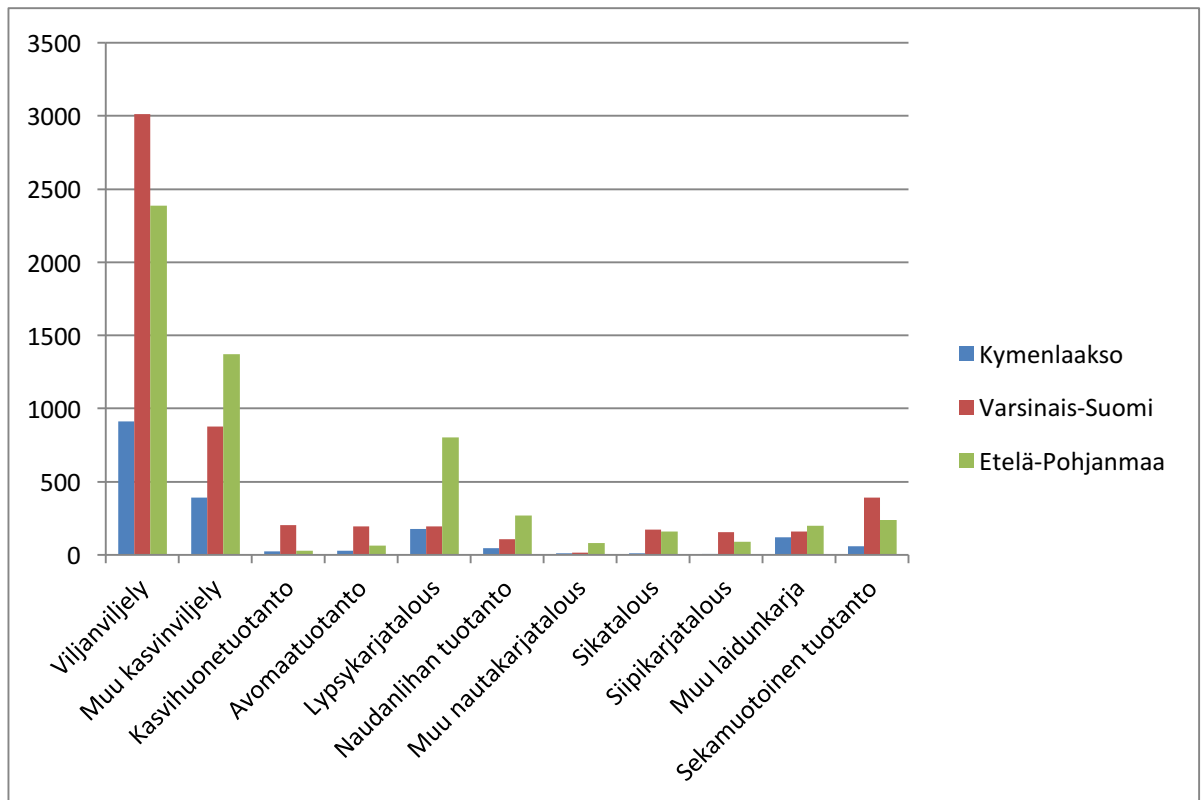
Kouvolassa on tapahtunut kuntaliitos 1.1.2009. Kouvolan, Anjalankosken, Kuu-sankosken kaupungit, Elimäen, Valkealan ja Jaalan kunnat yhdistettiin yhdeksi kunnaksi. Kuntaliitoksen tavoitteena oli palvelu- ja kuntarakenteen vahvistaminen (Kouvolan kaupunki, [viitattu 20.10.2016]). Kuntien väestökehitys oli negatiivista, josta pyrittiin eroon uuden elinvoimaisen kuntaliitoksen avulla. Valkeala on pinta-alaltaan suurin Kouvolan kunnista ja pienin on vanha Kouvola. Eniten maatalous-

yrittäjiä on Elimäellä ja Anjalankoskella (IACS 2015). Kouvolassa asuu noin 85860 asukasta (Kuntien avainluvut, [viitattu 30.9.2016]).

Kuntaliitokset luovat haasteita maaseudulle, sillä välimatkat pitenevät. Maaseudulla asuvilla matkat palvelujen luokse kasvavat niin fyysisesti kuin henkisesti. Kuntaliitoksen jälkeen kuntien on vahvistettava paikallista yhteistyötä ja kehittämistä. Julkisen talouden kestävyysvaive pakottaa kuntia karsimaan lakisääteisiä tehtäviä ja velvoitteita. (Mahdollisuuksien maaseutu 2014, 23).

Kouvolan alueella maaseutu on lähinnä ydinmaaseutua. Harvaan asuttua maaseutua ei juuri ole alueella. Ydinmaaseutu on vahvaa alkutuotannon aluetta tai toimintoiltaan monipuolisesta melko tiiviisti asuttua maaseutua. Suomen pinta-alasta noin 15,9 prosenttia kuuluu ydinmaaseutualueisiin ja alueet painottuvat Etelä- ja Keski-Suomeen. (Mahdollisuuksien maaseutu 2014, 17.)

Kuviossa 6 on vertailtu maatalousyrittäjien lukumääriä Kymenlaakson, Pohjois-Savossa ja Etelä-Pohjanmaan välillä. Länsi- ja Etelä-Suomessa viljanviljelytiloja on enemmän kuin kotieläintiloja, kun taas Itä-Suomessa kotieläintiloja on enemmän. Kymenlaaksossa maatalous ei ole yhtä merkittävää aluetaloudellisesti kuin suurissa maatalousmaakunnissa. Perinteisiä avainaloja Kouvolassa ovat olleet logistiikka ja bioteollisuus, mutta myös maatalous ja matkailu (Kouvolan elinvoimakäännö – miten se tehdään, [viitattu 7.2.2017]).

Kuvio 6. Maatalousyrittäjien lukumäärä tuotantosuunnittain Kymenlaaksossa verrattuna Pohjois-Savoon ja Etelä-Pohjanmaan (Taloustohtori: Maa- ja puutarhatalous, [viitattu 10.11.2016]).

4 KYSELYTUTKIMUKSEN TULOKSET

4.1 Tutkimusmenetelmä

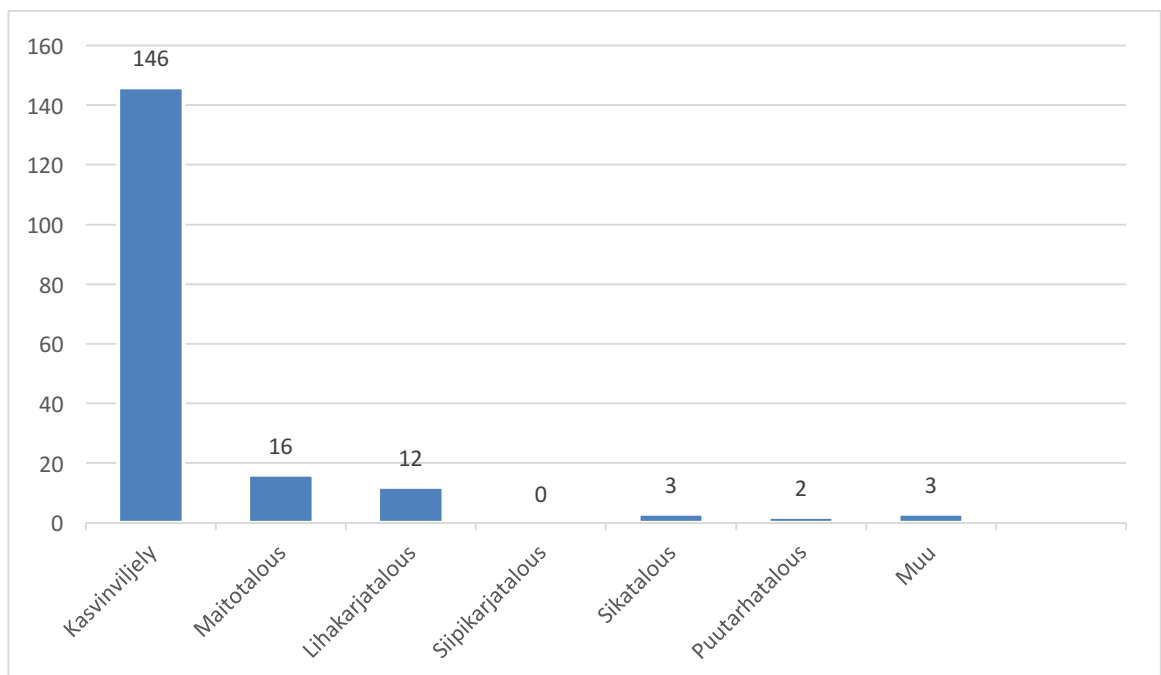
Tutkimusmenetelmällä tarkoitetaan empiirisen tutkimuksen aineiston hankinta- ja analysointivälinettä (Jyväskylän yliopisto, [viitattu 10.11.2016]). Tutkimusmenetelmät voivat olla kvantitatiivisia tai kvalitatiivisia. Kvantitatiivinen tutkimus on määrällistä tutkimusta ja kvalitatiivinen laadullista. Tutkimuskysymykset määrittävät miten ja millaista aineistoa kerätään. Tutkimusmenetelmäksi valittiin kvantitatiivinen tutkimus, jotta tutkimuskohteeksi saataisiin mahdollisimman laaja ja objektiivinen otos. Kvantitatiivisen tutkimuksen tyypillisiä aineistonkeruumenetelmiä ovat lomake- ja internetkyselyt, strukturoidut haastattelut, systemaattinen havainnointi ja kokeelliset tutkimukset (Heikkilä 2014, 8). Kvantitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on kuvata ilmiötä numeerisen tiedon pohjalta. Kyselytutkimus toteutettiin Kouvolan maaseutupalvelujen lähettämänä Kouvolan alueen maatalousyrittäjille helmikuussa 2016 (Liite 1).

4.2 Peruskysymykset

4.2.1 Maatilan päätuotantosuunta

Maataloudelle on ollut tunnusomaista viime vuosina kotieläintilojen määrän väheneminen ja kasvinviljelytilojen määrän kasvaminen (Niemi & Ahlstedt 2014, 16). Nautakarjatalous on keskittynyt Itä- ja Pohjois-Suomeen, kun taas sika- ja siipikarjatilat ovat keskittyneet Etelä- ja Länsi-Suomeen. Kasvinviljelytiloista yli puolet sijaitsee Etelä-Suomen alueella (Niemi & Ahlstedt 2014, 16). Tämä kuvastaa myös Kouvolan maatalouden rakennetta, sillä valtaosa maatalousyrittäjistä on kasvinviljelytiloja. Piiraisen (2013, 20) mukaan moni kasvinviljelijöistä on siirtynyt kasvintuotantoon kotieläintuotannon kannattamattomuuden takia. Monet harjoittavat kasvintuotantoa sivutoimisesti ja hankkivat päätulonsa maatalouden ulkopuolelta.

Kuviossa 7 on esitetty maatalousyriyten rakennetta Kouvolan alueella. Kasvinviljelytiloja oli ylivoimaisesti eniten vastanneista maatalousyriyksistä; yhteensä 146 yriyistä. Seuraavaksi yleisen tuotantosuunta oli maitotalous, joita oli 16 maatalousyriyistä. Muu-vastauksia tuli kolme kappaletta. Niitä olivat yhdistetty kasvinviljely ja lihakarjatalous, viljanviljely ja hevostalous. Etelä-Kouvolassa on ollut enemmän kasvintuotantoa ja Pohjois-Kouvolassa kotieläintuotantoa (Piirainen 2013, 29).

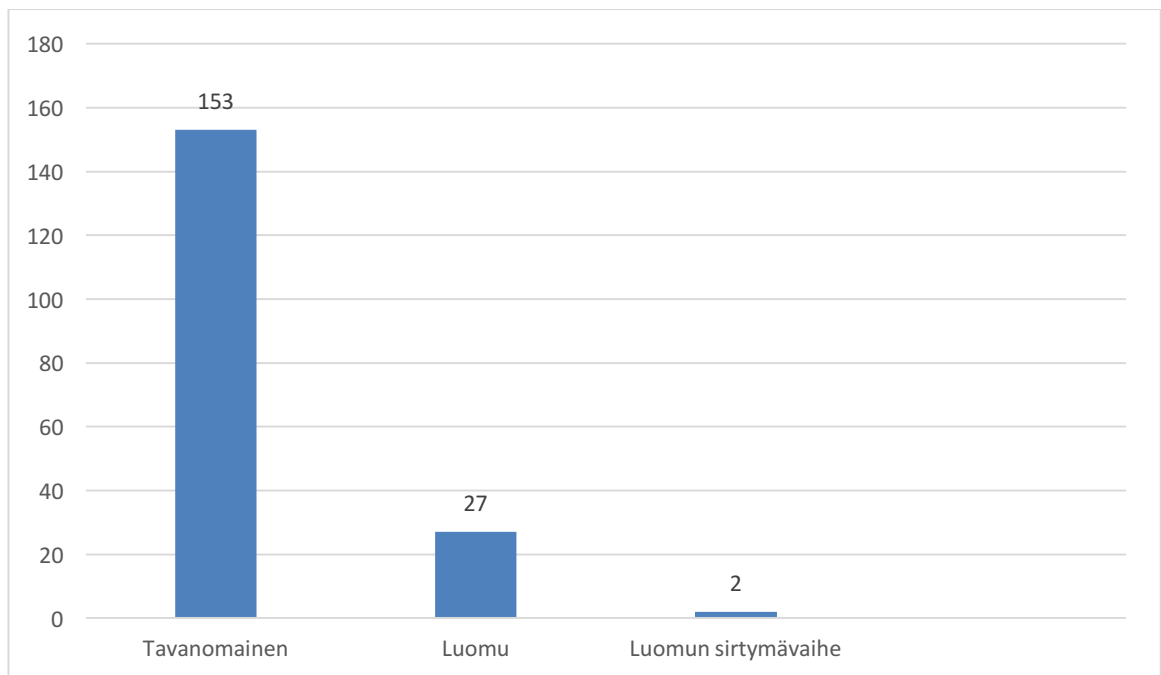

Kuvio 7. Kyselyyn vastanneiden maatalousyriyten tuotantosuunta.

4.2.2 Maatalousyriyksen tuotantotapa

Valtaosa kyselyyn vastanneista maatalousyriyksistä toteutti tavanomaista tuotantotapaa. Luomutilojen määrä oli noin 19 % vastanneista, joka on suhteellisesti enemmän, kuin Kouvolan alueella on luomutiloja kaikista maatalousyriyksistä. Kouvolan alueella luomussa on noin 10 % viljelyalasta. Pohjois-Kymenlaaksossa on enemmän luomutiloja, kuin Etelä-Kymenlaaksossa (Kouvola johtaa luomukisaa, [viitattu 17.10.2016]). Kymenlaaksossa luomumaatalousyriyksiä on noin 130 ja

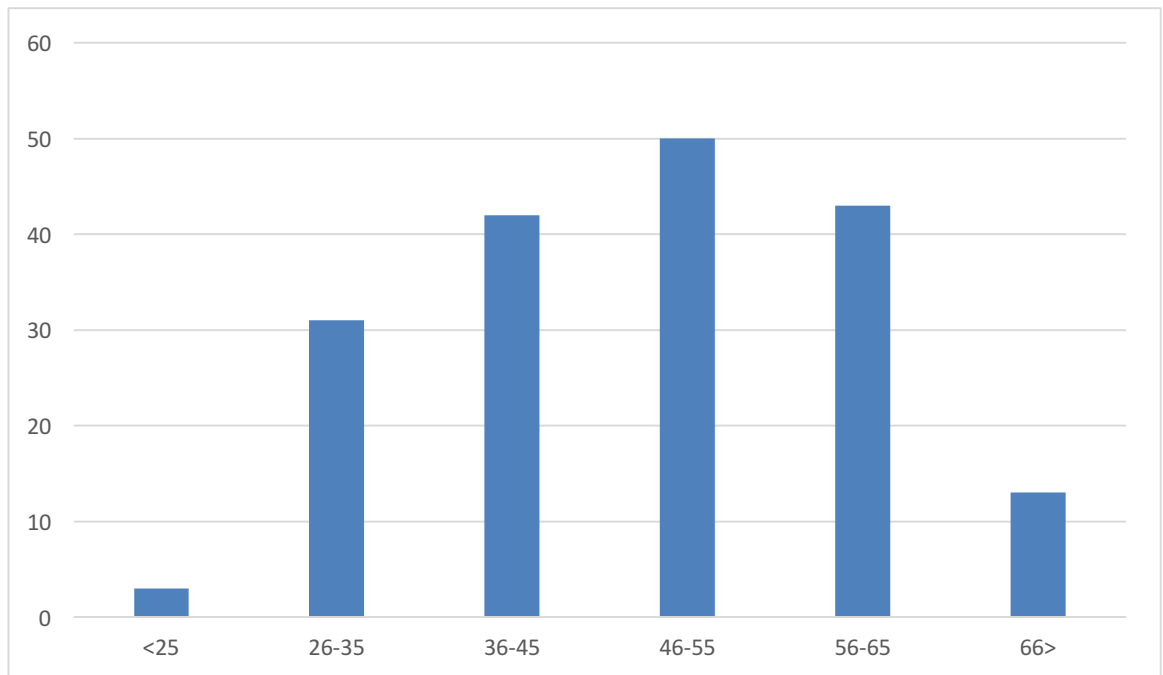
koko maassa noin 4300 (Kouvola johtaa luomukisaa, [viitattu 17.10.2016]). Suomessa eniten luomua viljellään Kainuussa, Pohjois-Karjalassa, Ahvenanmaalla ja Etelä-Savossa (Luomuviljelyn suosio kasvussa, [viitattu 17.10.2016]). Kuviossa 8 on esitetty maatalousyrittäjien tuotantotapoja Kouvolan alueella.

Kuvio 8. Maatalousyrittäjien tuotantotapa.

4.2.3 Ensisijaisen viljelijän ikä

Kuviossa 9 on esitetty maatalousyrittäjien ensisijaisen viljelijän ikä. Suurin ikäryhmä oli 46–55-vuotiaat. Suomessa viljelijöiden keski-ikä on noin 51 vuotta, joka kuvastaa hyvin samankaltaisia tuloksia (Taloustohtori: Maa- ja puutarhatalous, [viitattu 10.11.2016]).

Kuvio 9. Ensisijaisen viljelijän ikä.

4.2.4 Maatalousyrityksen peltopinta-ala

Maatalouden tuet on sidottu voimakkaasti peltopinta-alaan. Pyykkösen (2006, 18) mukaan tilakoon kasvun kannalta on merkityksellistä, miten saadaan tuotannosta luopuvien maatalousyritysten resurssit jäljelle jäävien käyttöön. Kouvolassa on vähän tarjolla vuokrapeltoa ja tarjonnan vähäisyyden vuoksi hinnat ovat korkealla. Kymenlaaksossa peltojen ostohinnat ovat korkealla, toisin kuin naapurimaakunnassa Etelä-Karjalassa (Ollila, [viitattu 3.12.2016]). Tähän vaikuttaa esimerkiksi aluerakenne, sijainti ja luonnonolosuhteet. Etelä-Karjalassa maanmuodot ja sokkeiloiset järvet rajoittavat maatalouden harjoittamista.

Kymenlaaksossa vuonna 2014 pellon vuokra oli 262 euroa hehtaarilta, kun Etelä-Karjalassa vuokra oli 118 euroa hehtaarilta. Korkeinta vuokraa pellostaan maksetaan Varsinais-Suomessa, 320 euroa hehtaarilta ja alhaisinta Lapissa, 50 euroa hehtaarilta. Koko Suomen keskiarvo pellon vuokrasta oli 203 euroa hehtaarilta. (Ollila, [viitattu 3.12.2016]).

Suomessa on keskimäärin peltopinta-ala tilan käytössä 44 hehtaaria maatalousyritystä kohti. Kouvolassa oli vuonna 2015 tukikelpoista maatalousmaata 46 169

hehtaaria. Keskimäärin Kouvolassa oli maatalousyritystä kohti peltopinta-alaa 63,2 hehtaaria. Pelloista on keskimäärin vuokrattuna 18,5 hehtaaria yritystä kohti. (Talousohtori: Maa- ja puutarhatalous, [viitattu 10.11.2016]). Kuviossa 10 on kuvattu kyselyyn vastanneiden maatalousyritysten peltopinta-alaa tuotantosuunnittain.

	<19,99	20-39,99	40-59,99	60-79,99	80-99,99	100-119,99	120-139,99	140>
Kasvinviljely	26	40	16	19	11	13	4	19
Maitotalous	0	4	3	1	3	0	1	3
Lihakarjatalous	1	0	2	2	1	0	1	4
Sikatalous	0	0	0	0	1	0	0	2
Puutarhatuotanto	2	0	0	0	0	0	0	0
Muu, mikä?	2	0	0	0	0	0	1	0

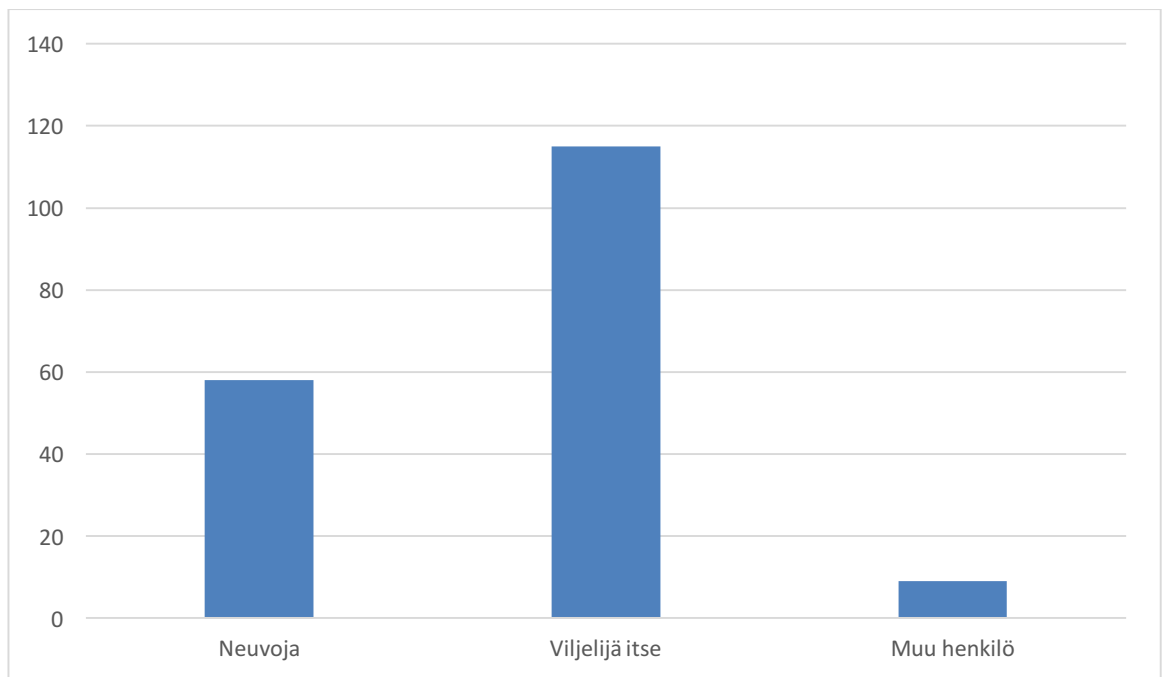
Kuvio 10. Maatalousyrittäjien peltopinta-ala tuotantosuunnittain.

4.2.5 Tukien hakutapa

Kyselyyn vastanneista maatalousyrittäjistä 98 prosenttia haki tuet sähköisesti. Tuloksen ylivoimaisuuteen vaikuttaa se, että kysely lähetettiin vain sähköisessä muodossa. Kaikista maatalousyrittäjistä 92 prosenttia haki tuet sähköisesti vuonna 2016. Maataloustuet haetaan sähköisesti Vipu-palvelussa. Kouvolan kaupunki on markkinoinut ja rohkaissut viljelijöitä sähköiseen tukihakuun. Kuntaliitoksen myötä välimatka maaseututoimistoon kasvoi, joka vaikuttaa osaltaan sähköisen tukihauksen suosioon.

4.2.6 Tukihakemuksen täyttäjät

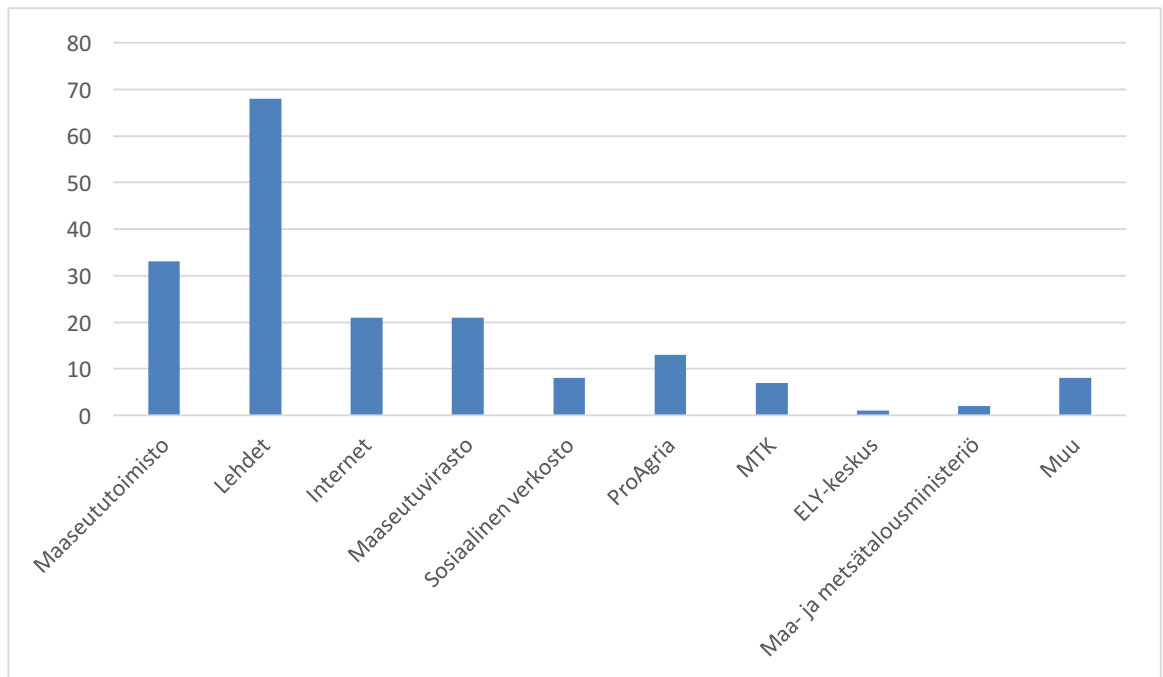
Maatalousyrittäjä voi täyttää tukihakemuksen itse tai valtuuttaa neuvojan tai muun henkilön täyttämään sen hänen puolestaan. Valtuutetun henkilön asiointioikeuksia voi antaa ja rajoittaa Vipu-palvelussa. Valtuutuksen voi antaa toistaiseksi tai määräajaksi. Kuviossa 11 on esitetty tukihakemuksen täyttäjien jakautuminen.

Kuvio 11. Kuka täytti tukihakemuksen?

4.2.7 Pääasiallinen tiedonlähde maatalouspolitiikan muutoksista

Maatalousyrittäjillä on useita tiedonlähteitä maatalouspolitiikan muutoksista. Suosituimpia tiedonlähteitä ovat maaseututoimisto ja alan lehdet. Esimerkiksi Maaseudun Tulevaisuus on suosittu tiedonlähde. Monet hakevat tarkentavaa, tilakohtaisempaa tietoa maaseututoimistosta. Nuorempi sukupolvi turvautuu internetiin. Kuviossa 12 on esitetty mistä kyselyyn vastanneet hakevat pääasiallisesti tietoa maatalouspolitiikan muutoksista.

Kuvio 12. Pääasiallinen tiedonlähde maatalouspolitiikan muutoksista.

4.3 Ympäristökorvauksen kysymykset

4.3.1 Sitoutuminen ympäristökorvaukseen

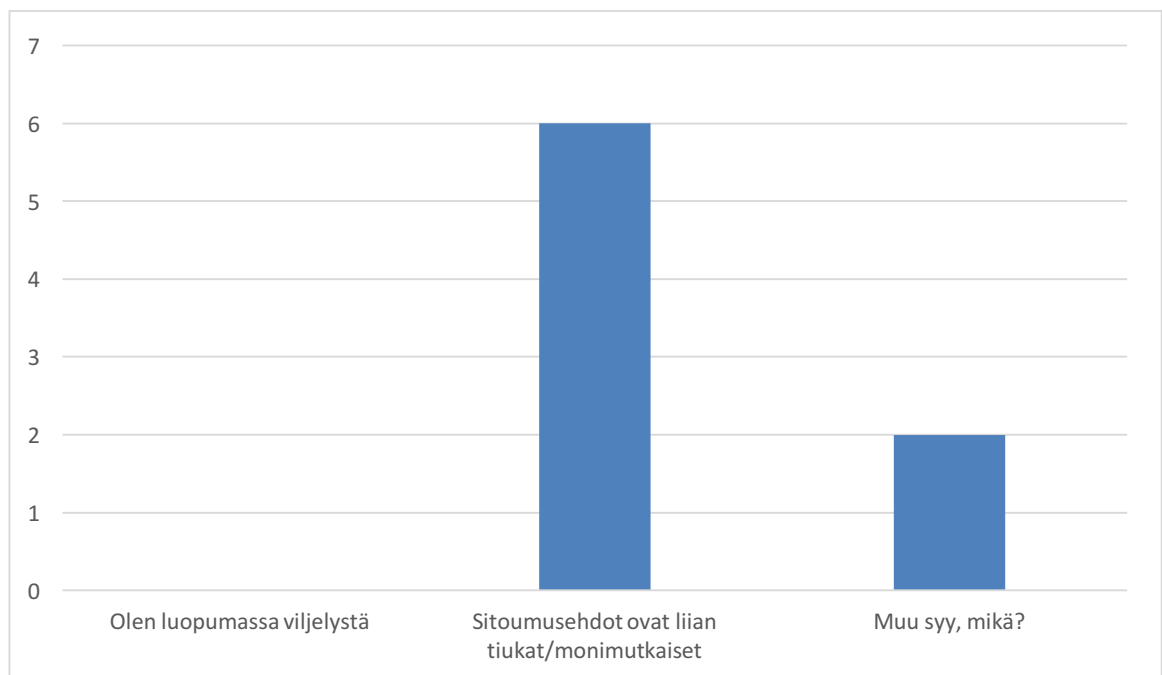
Suurin osa kyselyyn vastanneista maatalousyrittäjistä sitoutui ympäristökorvaukseen ohjelmakaudella 2014–2020. Kahdeksan tilaa 182:sta ei sitoutunut ympäristökorvaukseen.

4.3.2 Ympäristökorvaukseen sitoutumattomat

Kyselytutkimuksessa kysyttiin maatalousyrittäjiltä, jotka eivät sitoutuneet ympäristökorvaukseen syytä siihen. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että ympäristökorvauksen ehdot ovat liian tiukat tai monimutkaiset. Yksikään ei jättänyt sitoutumatta viljelystä luopumisen takia. Muita syitä olivat ”tilan kehittäminen ja viljelyn tehostaminen” ja ”estää oikean viljelyn ja ei suojaa luontoa”. Maatalousyrittäjät

kokevat ympäristökorvauksen tarkoituksettomaksi ja haitalliseksi tehokkaalle viljelylle.

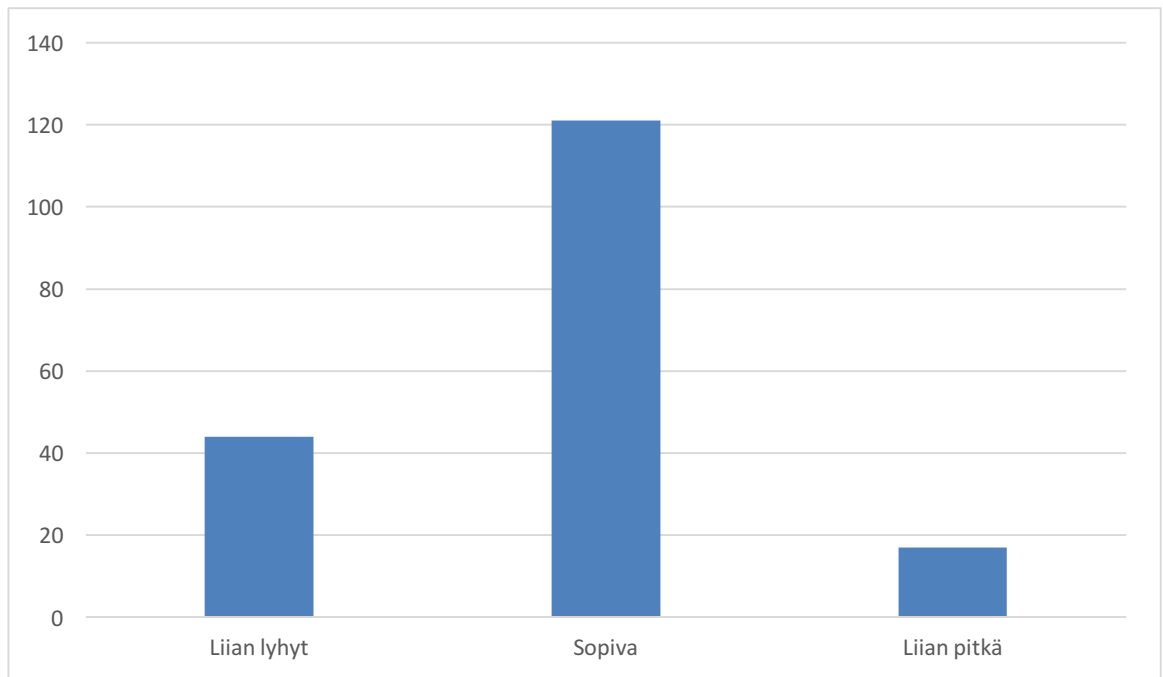
Ympäristökorvaukseen sitoutuneita lohkoja voi vaihtaa viljelijöiden kesken, mikäli luopuu viljelystä kesken ohjelmakauden. Hallinnan muutokset eivät aiheuta takaisinperintää (Maaseutuvirasto 2015, 86). Sitoumus raukeaa, jos viljelypinta-ala vähenee alle viiteen hehtaariin. Mikäli maatalousmaata poistuu käytöstä ohjelmakauden aikana, peritään maksetut korvaukset takaisin (Maaseutuvirasto 2015, 86). Kuviossa 13 on esitetty ympäristökorvaukseen sitoutumattomien syitä siihen.

Kuvio 13. Mikäli et sitoutunut ympäristökorvaukseen, miksi et?

4.3.3 Viiden vuoden sitomusaika

Ympäristökorvauksen sitomusaika on viisi vuotta. Sitomuskausi alkoi 1.5.2015 ja päättyy 30.4.2020. Maatalousyrittäjä sitoutuu tänä aikana noudattamaan ympäristösitoumuksen toimenpiteitä (Hakuopas 2015, 3). Viiden vuoden sitomuskauden jälkeen sitoumusta voidaan jatkaa vuosi kerrallaan. Mikäli ympäristösitoumuksen ehtoja muutetaan tänä aikana, viljelijä voi peruuttaa sitoumuksen ilman takaisinperintää (Hakuopas 2015, 3). Kuviossa 14 on esitetty kyselyyn vastanneiden mielipiteitä ympäristökorvauksen sitomusajasta.

Kuvio 14. Onko viiden vuoden sitomusaika mielestäsi...

4.3.4 Vapaaehtoiset toimenpiteet

Kuviossa 15 kuvataan maatalousyrittäjien valintoja ympäristösitoutuksen vapaaehtoisista toimenpiteistä tuotantosuunnittain. Valitut toimenpiteet kuvastavat Kouvolan maatalouden alueellista rakennetta, sillä ne ovat suosittuja kasvinviljelytilojen toimenpiteitä. Peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys oli ylivoimaisesti suosituin toimenpide. Lietelannan sijoittaminen peltoon on suosittu toimenpide kotieläintiloilla, mutta se ei saanut suurta suosiota kyselytutkimukseen vastanneiden kesken, joka selittyy kotieläintilojen vähäisyyden vuoksi alueella.

Ympäristöhoitonurmilla tarkoitetaan suojavyöhykkeitä, monivuotisia ympäristönurmia ja luonnonhoitopeltoja. Peltoluonnon monimuotoisuus käsittää viherlannoitusnurmet, kerääjäkasvit ja monimuotoisuuspellot. Valumavesien hallinta-toimenpide sisältää säätösalaajituksen ja säätökastelun tai kuivatusvesien kierrätyksen. Valumavesien hallintaa toteutetaan happamilla sulfaattimailloilla tai turve- ja multamailloilla (Hakuopas 2015, 78). Happamia sulfaattimaita esiintyy lähinnä länsirannikolla.

	Uetelaan sijoittaminen peltoon	Ravinteiden ja orgaanisen aineksen kierrätys	Valumavesien hallinta	Ympäristönhoitoon-urmet	Peltolien talvialkainen kasvivoitteisuus	Orgaanisen katteen käyttö	Peltoluonnon monimuotoisuus	Ei mitään
Kasvinviljely	0	27	1	87	136	1	74	6
Maitotalous	20	2	0	8	14	0	3	1
Lihakarjatalous	2	0	0	2	7	0	2	1
Sikatalous	0	0	0	2	3	0	2	0
Puutarhatuotanto	0	1	0	0	2	1	0	0
Muu, mikä?	0	1	0	0	2	0	1	0

Kuvio 15. Valitut ympäristösitoumuksen toimenpiteet tuotantosuunnittain.

4.3.5 Mieliopidekysymykset

Kyselytutkimuksessa esitettiin väittämiä, joihin maatalousyrittäjän tuli vastata mielipiteensä mukaan. Tulokset esitetään taulukossa 2. Viestintä on toiminut, sillä maatalousyrittäjät kokevat, että ovat saaneet suurimmaksi osaksi tarpeeksi tietoa uudesta ohjelmakaudesta ja sen muutoksista. Uuden ohjelmakauden muutokset koetaan kuitenkin entistä monimutkaisemmaksi ja byrokraattisemmaksi. Yleinen mielipide oli positiivinen maataloustuotannon ja luonnonsuojelun yhdistämisen kannalta.

Taulukko 2. Väittämiä, joihin viljelijä vastasi mielipiteensä mukaan. 5 = samaa mieltä 4= osittain samaa mieltä 3 = ei samaa eikä eri mieltä 2 = osittain eri mieltä 1 = eri mieltä 0 = en osaa sanoa

Väittäjä	5	4	3	2	1	0
Lohkokohtaiset toimenpiteet tuovat joustoa viljelyyn ja sen suunnitteluun.	35	67	31	23	20	6

Koen saaneeni tarpeeksi tietoa ympäristökorvauksesta ja sen toimenpiteistä sekä uuden ohjelmakauden mahdollisuuksista.	23	66	25	39	25	4
Ympäristökorvauksen ehdot ovat aiempaa monimutkaisemmat.	88	48	23	10	7	6
Ympäristökorvaukseen sitoutuminen on taloudellisesti kannattavaa.	33	63	36	27	18	5
Ympäristökorvauksena saatavan tuen rahallinen määrä on tasapainossa velvoitteiden kanssa.	7	31	22	61	57	4
Maanviljely voi samaan aikaan kustannustehokasta ja ympäristöystävällistä.	61	67	22	20	9	3
Tulevaisuudessa ympäristökorvauksen rahallista määrää tulisi nostaa.	103	48	18	5	3	5
Ympäristökorvaus ja sen vaatimukset vaikuttavat myönteisesti maatalouden ympäristökuormituksen vähentämiseen.	22	85	32	31	9	3
Ympäristökorvauksessa ja sen ehdoissa on otettu Suomen pohjoinen sijainti ja erityisolosuhteet huomioon.	5	32	46	56	34	9
Ympäristökorvauksen ehtoja tulisi tiukentaa ympäristökorvauksen suojelemiseksi.	3	8	34	43	89	5
Kohdentamisalueet toimivat taloudellisena kannustimena. (Kohdentamisalueilla ehdot ovat vaativammat ja tukitaso korkeampi, kuin muilla alueilla).	9	58	56	20	17	22
Kotieläintilan määrittelyn poistuminen tasa-	22	27	57	15	19	42

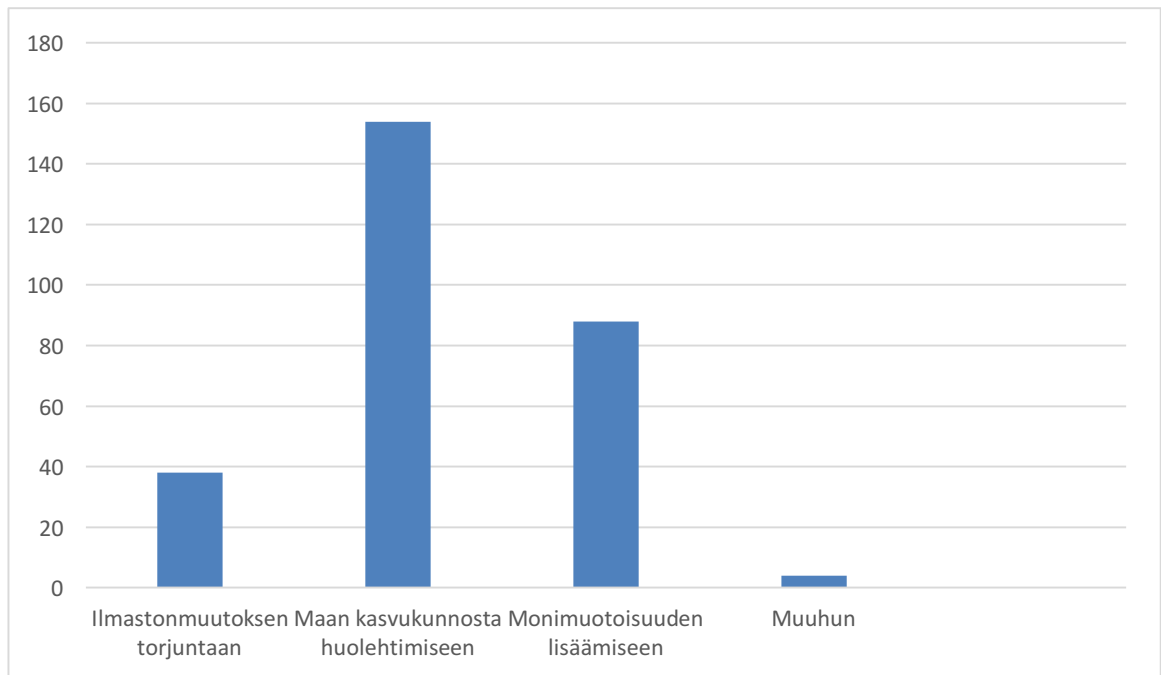
arvoistaa ympäristökorvausta.						
Lohkokirjanpito (ympäristökorvauksen vähimmäisvaatimus) vie liikaa aikaa itse käytännön työltä.	34	48	28	44	24	4
Ravinnerajojen tiukentaminen vaikeuttaa laadukkaan ja riittävän suuren sadon tuottamista.	84	55	19	13	9	2
Viherryttäminen (pakollinen) ja ympäristökorvaus (vapaaehtoinen) menevät helposti sekaisin keskenään.	64	53	37	13	10	5
Viljelyä koskevia päätöksiä tehdessä ympäristönäkökohdat vaikuttavat yrityksen päätöksentekoon.	38	77	39	19	5	4
Maanomistaja on parempi lähiympäristönsä tuntija ja suojelija kuin ympäristöpolitiikka.	94	65	16	3	1	3
Maataloudessa ympäristönsuojelua ja taloudellista kannattavuutta ei voi yhdistää.	5	34	40	48	51	4
Tulonmuodostuksessa tuilla on vähemmän merkitystä tulevaisuudessa.	18	46	43	31	29	15
Tukihaun sähköistyminen tekee tukihausta helpompaa.	97	61	13	6	4	1
Kouvolan alueella maaseutu on elinvoimainen.	40	76	30	29	5	2
Kouvolan alueella on hyviä mahdollisuuksia kehittää maatalousyritystä ja innovoida tulevaisuutta.	23	72	47	26	11	3

4.3.6 Vapaaehtoiset ympäristöhoidolliset toimenpiteet

Suurin osa kyselytutkimukseen vastanneista viljelijöistä ei ole tehnyt ympäristökorvauksen ulkopuolisia toimenpiteitä ympäristönsuojelun hyväksi. Avoimissa vastauksissa kävi ilmi, että muutama maatalousyrittäjä on tehnyt ylimääräisiä toimenpiteitä linnuston hyväksi. Monet varjelevat lintujen pesiä toukotöissä. Moni mainitsi lannoitteiden ja kasvinsuojeluaineiden kohtuullisen ja harkitun käytön sekä suoja-kaistojen ylimääräisen leveyden. Maan kunnosta on pidetty hyvää huolta. Monet viljelijät suosivat myös syyskylvöisiä viljelykasveja, jotka estävät ravinteiden huuhtoutumista vesistöihin.

4.3.7 Mihin maatalouden ympäristövaikutuksissa tulisi keskittyä?

Maataloudella on monia vaikutuksia ympäristöön, sillä se on vahvasti sidottu luonnonolosuhteisiin. Maatalous vaikuttaa Antikaisen ym. mukaan (2014, 78) globaalisti muun muassa vesistöjen tilaan, ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuteen. Kuviossa 16 on esitetty viljelijöiden mielipiteet maatalouden ympäristövaikutusten ehkäisyssä. ”Muuhan, mihin?”- kohdassa viljelijät vastasivat lohkojen koon suurentamisen ja sitä kautta ravinteiden tehokkaamman käytön, viranomaisyön järkeistämiseen, karjatalouden keskittymisen estämiseen sekä tutkittuun tietoon maatalouden ympäristövaikutuksista.

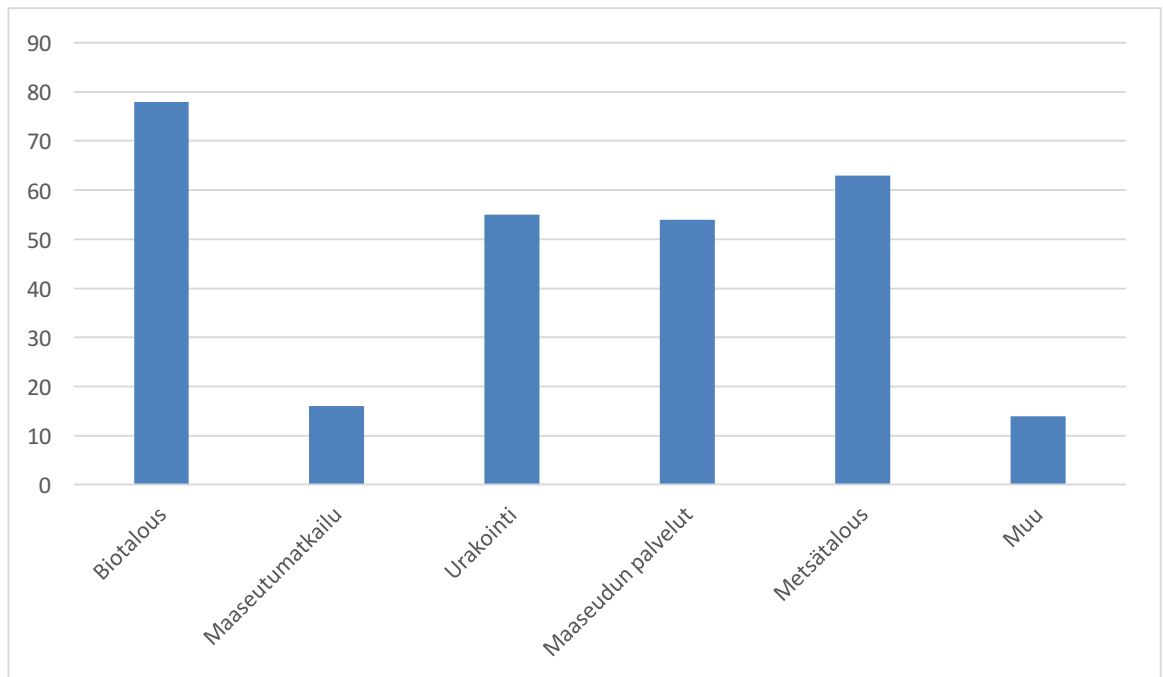

Kuvio 16. Mihin maatalouden ympäristövaikutusten vähentämisessä tulisi keskittyä? Valitse kaksi tärkeintä.

4.4 Alueelliset kysymykset

4.4.1 Toiminnan kehittämismahdollisuudet Kaakkois-Suomessa

Kaakkois-Suomessa on hyvä sijainti ja olosuhteet maatalousyrittämiselle. Kuviossa 17 esitetään viljelijöiden vastaukset, mitkä vaihtoehdot olisivat parhaita liiketoiminnan kehittämiseksi. Kiinnostavimmaksi nousi biotalous ja bioenergian tuottaminen. Kouvolan Myllykoskelle on avattu biokaasulaitos vuonna 2011, joka käyttää vihermassaa raaka-aineena. Metsätalous, urakointi ja maaseudun palvelut koettiin myös kiinnostaviksi vaihtoehdoiksi. Maaseutumatkailu ei herättänyt juuri mielenkiintoa. Tähän voi vaikuttaa Suomen ja Venäjän matkailu, joka on ollut vähäistä viime vuosina. Muita liiketoiminnan kehittämismahdollisuuksia voisivat vastaajien mielestä olla mehiläistalous, karjanlannan hyödyntäminen, suoramyynti, Elimäen vesitalouden parantaminen sekä perusmaatalouden vahvistaminen.

Kuvio 17. Mikä yritystoiminnan kehittymismahdollisuuksista olisi paras?

4.4.2 Seuraavien 10 vuoden aikomukset

Suurin osa kyselyyn vastanneista maatalousyrittäjistä aikoi joko kasvattaa tuotantoa tai pitää tuotot määrät ennallaan seuraavan kymmenen vuoden aikana. Maatalouden rakennemuutos aiheuttaa paineita tilakoon kasvattamiselle. Suurimmat tilat jäävät jäljelle pienten tippuessa pois. Maatalousyrittäjän on keskityttävä ydinosaamisensa ja erikoistuttava saavuttaakseen kilpailuetua. Kuviossa 18 on esitetty maatalousyrittäjien seuraavien 10 vuoden aikomukset.

	Kasvattaa tuotantoa	Pitää tuotosmäärät ennallaan	Vähentää tuotantoa	Muuttaa suuntaa	tuotanto-	Lopettaa tuotanto
Kasvintuotanto	52	59	7	6		24
Maitotalous	5	3	0	6		1
Lihakarjatalous	5	5	0	1		0
Sikatalous	2	0	0	1		0
Puutarhatuotanto	0	1	1	0		0
Muu, mikä?	0	1	1	0		0

Kuvio 18. Mitkä ovat seuraavien 10 vuoden aikomukset tilalla?

4.4.3 Maatalouden tulevaisuus Kouvolassa

Maatalousyrittäjiltä kysyttiin millaisena he näkevät maatalouden tulevaisuuden Kouvolassa. Vastausten kirjo oli laaja suuresta tuskan aiheesta mahdollisuuksia täynnä olevaan tulevaisuuteen. Kouvolan maatalouden tulevaisuutta verrattiin suomalaisella järvellä päämäärättömästi soutamiseen.

Haasteiksi koettiin nousevat kustannukset, kuten pellon hinta ja vuokra. Tukiviidakon byrokratia koettiin ahdistavaksi ja osin jopa syyksi lopettaa tilanpito. Virkamiehet jarruttavat asioita. Maataloustuet pitävät maatalousyrityksiä pystyssä. Tilakoko koettiin liian pieneksi ja lohkot hajanaisiksi erityisesti Pohjois-Kymenlaaksossa. Kotieläintuotannon ennustettiin pienenevän. Haasteeksi koettiin myös sääolosuhteet verrattuna muuhun Eurooppaan. Nuoria viljelijöitä ei ole tarpeeksi, eikä heitä kiinnosta jatkaa tilanpitoa.

Mahdollisuutena nähtiin se, että Kouvolan hyvät viljelyolosuhteet. Yhteistyö muiden maatalousyriyten kanssa voi parantaa kannattavuutta. Erilaiset hankkeet, erikoiskasvit, bioenergia ja maataloustuotteiden suoramyyni tilalta voisivat tuoda lisätuloja. Lähiruokatrendi ja kuluttajien tottumukset tuovat lisämahdollisuuksia maatalousyriyksille.

4.4.4 Miten ympäristökorvausta pitäisi kehittää?

Maatalouspolitiikkaa uudistetaan toimintaympäristön muuttuessa. Ohjelmakaudella 2014–2020 keskeisenä osa-alueena ovat olleet viherryttäminen ja ympäristövaatimusten tiukentaminen. Kyselytutkimuksessa kysyttiin vastaajilta, miten heidän mielestään ympäristökorvausta pitäisi kehittää.

Byrokratian vähentäminen tai keventäminen oli monen vastaajan toiveissa. Valvontojen olisi oltava enemmän ohjeellisia kuin sanktioivia. Maataloustukien valvontaa ohjaa ja valvoo vuonna 2007 perustettu Maaseutuvirasto. Elinkeino-, liikenne-, ympäristökeskuksen tarkastajat hoitavat tiloilla tapahtuvat viljelijätukien valvonnat. Maaseutuviraston tarkastajat valvovat kehittämishankkeita ja investointitukia. Valvontojen avulla varmistetaan, ettei tukia makseta väärin perustein. Kunnat tarkastavat tukihakemuksia vastaanottaessaan, että tukien edellytykset täyttyvät. Havaitut epäselvyydet selvitetään kuulemalla viljelijää kuulemiskirjeellä. (Pelto- ja eläintukien valvonta 2011, 5).

Lannoitteiden sallitut käyttömäärät ovat monen kyselyyn vastanneen mielestä liian pienet erityisesti huonommissa viljavuusluokissa. Erityisesti laadukkaan vehnäsaadon tuottaminen koettiin hankalaksi nykyisillä ehdoilla. Ympäristökorvaukseen asetetuista typpi- ja fosforilannoitetasoista voi poiketa rajoitetusti satotasokorjauksen perusteella (Hakuopas 2015, 70). Satotasokorjaus on pystyttävä osoittamaan esimerkiksi edellisten vuosien lohkokirjanpitoaineiston perusteella. Karjanlantapoikkeusta saavat käyttää tietyin ehdoin itse karjanlantaa tuottavat tilat, jos fosforia ei levitetä lohkolle muussa muodossa kasvukauden aikana. Fosforintausjaksoa voi käyttää 2-5 vuoden jaksoina.

Ympäristökorvausta toivottiin yksinkertaistettavan. Tällä hetkellä esimerkiksi nurmia on monta ympäristökorvauksessa. Vastauksissa ehdotettiin nurmien kahtiajakoa ympäristönhoito- ja tuotantonurmiin. Ehtojen koettiin olevan epäselviä. Ehtoja ja toimenpiteitä suunniteltaessa pitäisi enemmän kuulla ja ottaa huomioon viljelijöiden mielipiteitä. Monet kyselyyn vastanneista viljelijöistä kokivat tulleen kohdelluiksi epäoikeudenmukaisesti ympäristökorvauksen ehtojen muuttamisen vuoksi. Tuotantoa on vaikea suunnitella ehtojen muuttuessa.

Kerääjäkasvien ja luonnonhoitopeltojen käyttöä pitäisi hyödyntää enemmän ympäristön tilan parantamiseksi. Viljelijät ovat avainasemassa ilmastonmuutoksen vaikutuksen torjunnassa. Vastauksissa toivottiin viljelijöiden keskittyvän hiilen sitomiseen maaperään.

5 Tutkimusaineiston analysointi

Kyselytutkimus lähetettiin Kouvolan alueen maatalousyrittäjille, jotka ovat Kouvolan maaseutupalvelujen sähköisellä postituslistalla. Kysely lähetettiin ainoastaan sähköisessä muodossa. Kouvolan alueella on ylivoimaisesti eniten kasvinviljelytiloja, joka kuvastaa hyvin Etelä-Suomen tyypillistä maatalouden rakennetta. Kotieläintuotanto on keskittynyt Länsi-, Itä- ja Pohjois-Suomeen. Etelä-Suomi tarjoaa hyvät olosuhteet kasvinviljelylle. Huono kannattavuus on saanut monet maatalousyrittäjät lopettamaan kotieläintuotannon ja jatkamaan osa-aikaisina kasvinviljelijöinä muun työn ohella.

Suurin osa kyselyyn vastanneista harjoitti tavanomaista tuotantotapaa. Luomuviljelyn suosio on kuitenkin ollut nousussa viime vuosina. Tähän ovat vaikuttaneet parempi kannattavuus kuin tavanomaisessa viljelyssä, luomutuotteiden suosio ja kulluttajien ympäristö- ja terveystietoisuus.

Kyselyyn vastanneiden maatalousyrittäjien suurin ikäluokka oli 45–55 vuotta. Heikentyneet markkinanäkymät ja lisääntynyt byrokratia ovat karkottaneet nuoret yrittäjät maatalouden parista. Puolet nykyisistä viljelijöistä on eläkeikäisiä seuraavan kymmenen vuoden aikana. Nuoren viljelijän tuella on houkuteltu nuoria ryhtymään alalle (Maaseutuvirasto). Nuorten tuottajien toimintaedellytyksiä on saatava parannettua Kouvolan alueella, jotta enemmän nuoria ryhtyy alalle.

Suurin osa kyselyyn vastanneista maatalousyrittäjistä haki tuet itse sähköisesti. Kyselyyn vastanneiden kesken sähköisen tukihaun suosioon vaikutti se, että kysely lähetettiin vain sähköisessä muodossa. Maatalousyrittäjien keski-ikä ollessa muita toimialoja korkeampi kynnys käyttää sähköisiä palveluita kasvaa. Neuvojan valtuuttaminen tukihaun tekemiseen pienentää virheen mahdollisuutta ja säästää maatalousyrittäjän aikaa. Kovin moni maatalousyrittäjä ei ole kuitenkaan hyödyntänyt neuvontapalveluita tukihaussa. Tähän vaikuttaa huono taloudellinen tilanne, sillä neuvontapalvelut ovat yleensä maksullisia.

Pääasiallinen tiedonlähde maatalouspolitiikan muutoksista oli kyselyyn vastanneilla maatalousyrittäjillä alan lehdet tai maaseututoimisto. Lehdistä haetaan kokonaisvaltaista kuvaa maatalouspolitiikasta ja maaseututoimistosta omaa tilaa ja yri-

tystoimintaa koskevia vastauksia. Lehtien suosioon vaikuttaa maatalousyrittäjien korkea keski-ikä, sillä nuoret ovat tottuneempia internetin käyttäjiä.

Suurin osa kyselyyn vastanneista maatalousyrittäjistä oli sitoutunut ympäristökorvaukseen ohjelmakaudella 2014–2020. Yli 90 % Suomen peltoalasta on ympäristökorvauksen piirissä (ELY-Keskus, [viitattu 3.12.2016]). Kyselyyn vastanneista maatalousyrittäjistä vain kahdeksan 182:sta ei sitoutunut ympäristökorvaukseen. Kasvintuotantopainotteisuus Kouvolan alueella käy hyvin ilmi tästä, sillä suurin osa kasvintuotantotiloista on sitoutunut ympäristökorvaukseen, kun taas moni kotieläintila on jättäytynyt sen ulkopuolelle.

Kyselytutkimuksessa kysyttiin syytä ympäristökorvaukseen sitoutumattomuudesta. Useimpien korvauksen ulkopuolelle jättäytyneiden mielestä ympäristökorvauksen ehdot ovat liian tiukat tai monimutkaiset. Sen sanottiin estävän riittävän suuren sadon tuottamisen. Ympäristökorvauksen tiukentuneet ehdot ovat saaneet suuria kotieläintiloja jättäytymään pois ympäristökorvauksen piiristä. Yksikään maatalousyrittäjästä ei ollut lopettamisaikeissa, jonka vuoksi olisi jäänyt ympäristökorvauksen ulkopuolelle. Lopettamisaikeissa olevat maatalousyrittäjät eivät sitoudu ympäristökorvaukseen, sillä huomio on kohdistunut muualle.

Suosituin ympäristökorvauksen toimenpiteistä oli peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys. Toimenpiteessä ilmoitetaan vuosittain, onko tilan peltopinta-alasta 20, 40, 60 vai 80 prosenttia kasvipeitteisenä. Mitä isomman prosentin valitsee, sitä enemmän maksetaan myös tukea. Peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys on helppo toteuttaa, sillä se ei juuri vaadi lisäinvestointeja. Ympäristönhoitonurmet ja peltoluonnon monimuotoisuus olivat myös suosittuja toimenpiteitä. Suojavyöhykkeitä ja kerääjäkasveja ilmoitettiin tukihakemuksilla niin paljon, että ympäristökorvauksen rahoitukseen jäi vajetta. Pienille ja pirstaleisille lohkoille koettiin parhaaksi ilmoittaa esimerkiksi viherlannoitusnurmia tai luonnonhoitopeltonurmia. Kesantoa ei voi ilmoittaa yli 25 prosenttia peltopinta-alasta luonnonhaittakorvauksen vuoksi. Kesannoksi lasketaan kesannon lisäksi luonnonhoitopelto ja suojavyöhyke.

Kyselyyn tutkimukseen vastanneilta maatalousyrittäjiltä kysyttiin mielipidettä ympäristökorvausta koskeviin asioihin. Ympäristökorvauksen ehdot koettiin selvästi aiempaa monimutkaisemmiksi. Tähän vaikuttaa viherryttämisen irrottaminen ym-

päristökorvauksesta. Maatalousyrittäjät ovat valmiita näkemään pääsääntöisesti vaivan tukiehtojen tutkimisesta ja toteuttamisesta taloudellisen hyödyn tähden. Tuen rahallinen määrä ei kuitenkaan vastannut vastaajien odotuksia velvoitteisiin nähden. Tuen rahallista määrää pitäisi nostaa. Ympäristökorvauksessa on siis potentiaalia, mutta byrokratiaa pitäisi saada purettua tai tuen rahallista määrää nostaa. Toimenpiteistä tulisi saada vaikuttavampia ympäristön kannalta, mutta helppoksi toteuttaa maatalousyrittäjälle tai investoinnin ei pitäisi olla liian suuri. Vastaajien mielestä ympäristökorvauksen ehtoja ei tulisi tiukentaa entisestään ympäristön suojelemiseksi. Lohkokirjanpidon ja viljelyn suunnittelun koettiin vievän melko paljon aikaa itse käytännön työltä.

Kyselyyn vastaajien mielestä maatalous voi olla samaan aikaan kustannustehokasta ja ympäristöystävällistä. Maatalouspolitiikan ohjelmakaudella 2014–2020 on korostettu erityisesti ympäristönäkökulmia. Viherryttäminen on tullut pakollisena toimenpiteenä ja ympäristökorvauksen toimenpiteet toimivat kannustimena. Viherryttäminen ja ympäristökorvaus menevät helposti sekaisin keskenään. Vastaajien mielestä kohdentamisalueet toimivat osittain taloudellisena kannustimena, mutta ympäristökorvauksen ravinnerajat vaikeuttavat laadukkaan ja tarpeeksi suuren sadon tuottamista. Kohdentamisalueilla tuen ehdot ovat tiukemmat, mutta korvauksen rahallinen määrä suurempi, kuin kohdentamisalueen ulkopuolella. Maatalousyriyten tulonmuodostuksella maataloustuilla on paljon merkitystä, mutta merkityksen koettiin vähenevän tulevaisuudessa. Maataloutta on ohjattu markkinaohjautuvampaan suuntaan politiikan toimesta.

Kyselyyn vastanneiden mielestä maanomistaja on parempi lähiympäristönsä tunti- ja suojelija, kuin ympäristöpolitiikka. Ympäristö- ja maatalouspolitiikka vetää suuret linjat toiminnalle, mutta maanomistaja vastaa toimenpiteiden toteuttamisesta käytännössä. Kyselyyn vastanneista suurin osa ei ollut tehnyt ympäristönsuojelun ympäristökorvauksen ulkopuolisia toimenpiteitä. He, jotka olivat tehneet vapaaehtoisia toimenpiteitä, olivat tehneet toimenpiteitä alueen linnuston hyväksi. Monet suojelevat pelloilla pesiviä lintuja toukotöitä tehdessään. Maan kasvukunnosta on pyritty pitämään mahdollisimman hyvää huolta. Kiinnostusta ympäristönsuojeluun on, mutta taloudelliset näkökulmat kilpailevat sen kanssa. Ensisijaisesti

maatalousyrittäjien tavoitteena on tuoda yrittäjäperheelle elanto sekä voiton maksimointi ja sen jälkeen tulevat vasta muut näkökulmat.

Kyselytutkimuksessa kysyttiin, mihin maatalouden ympäristöpolitiikassa tulisi keskittyä. Maan kasvukunnan ylläpitäminen koettiin tärkeimmäksi asiaksi. Ilmastonmuutoksen torjunta oli vähiten tärkein kohde. Näkökulmaa voi selittää se, että ilmastonmuutos on maailmanlaajuinen ilmiö, jolle maatalousyrittäjät eivät yksin voi tehdä paljoa, kun taas maan kasvukunnosta he pystyvät huolehtimaan konkreettisesti. Ilmastonmuutoksen vaikutukset ovat moninaisia maailmalla ja Suomessa. Se pidentää todennäköisesti kasvukautta, joka on positiivinen vaikutus. Uudet taudit ja tuholaiset saattavat kuitenkin saapua Suomeen. Sään ääri-ilmiöiden lisääntyessä sään ennustaminen käy vaikeammaksi (The state of food and agriculture, [viitattu 3.12.2016]). Maatalouden on sopeuduttava ilmastonmuutokseen ja mitä enemmän ilmasto lämpenee, sitä voimakkaammat vaikutukset sillä on myös maatalouden harjoittamiseen. Maaseutuelinkeinot aiheuttavat ainakin 20 prosenttia kasvihuonekaasupäästöistä FAO:n ([viitattu 3.12.2016]) mukaan.

Suurin osa maatalousyrittäjistä aikoi pitää tuotasmäärät ennallaan tai kasvattaa tuotantoa seuraavien kymmenen vuoden aikana. Maatalouden rakennemuutos vaikuttaa myös Kouvolassa, jonka vuoksi tuotannon vähentäminen ei ollut monen maatalousyrittäjän suunnitelmissa. Maatalouden rakennemuutoksen myötä tilat laajentavat tuotantoaan, jäävät osa-aikaisiksi viljelijöiksi tai lopettavat tuotannon kokonaan. Vastaajissa ei ollut yhtäkään lopettavaa tilaa mukana. Rakennemuutos EU:in liittymisen jälkeen on ollut voimakasta ja on saavuttanut jo huippunsa, joka kuvastuu myös kyselytutkimuksen tuloksissa.

Kyselyyn vastanneilta kysyttiin Kouvolan alueen maatalouden tulevaisuudesta. Vastaukset vaihtelivat laidasta laitaan. Moni näki Kouvolan maatalouden tulevaisuuden vahvana, mutta monia myös huolestutti nuorten viljelijöiden puuttuminen ja byrokratian kiristyminen. Luonnonolosuhteiltaan Kouvolan tulevaisuus nähtiin valoisana. Rakennemuutos, joka vaikuttaa koko Suomen maatalouteen, vaikuttaa myös Kouvolassa vahvasti. Maatalouspolitiikka nähtiin enemmän uhkana, kuin mahdollisuutena tulevaisuudessa. Mahdollisuuksia olisi, mutta markkinat ja politiikka jarruttavat.

Viimeinen kysymys kyselytutkimuksessa oli, että miten ympäristökorvausta pitäisi kehittää. Tukiehtojen yksinkertaistaminen oli ehdoton suosikki. Kyselyyn vastanneet maatalousyrittäjät kokivat tulleensa kohdelluiksi epäoikeudenmukaisesti, kun tukiehtoja on muutettu yksipuolisesti. Lannoitteiden käyttömäärän koettiin olevan niin pieni, että se haittaa laadukkaan sadon tuottamista. Ympäristökorvauksen ei koettu palvelevan tarkoitustaan, joka on maatalouden ympäristökuormituksen vähentäminen.

6 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella Kouvolan alueen maatalousyrittäjien mielipiteitä maatalouspolitiikan kauden 2014–2020 ympäristökorvauksen muutoksista ja alueellisesta kehityksestä. Kouvolan kaupungin kautta lähetetyn kyselytutkimuksen avulla saatiin kvantitatiivisia tutkimustuloksia 182:lta maatalousyrittäjältä. Tutkimustyö aloitettiin perehtymällä maatalouspolitiikan muutoksiin teoriassa ja käytännön työssä maaseututoimistossa. Viitekehystä hyödyntäen tutkimuksen aihe ja tutkimuskysymykset rajattiin. Kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän avulla saatiin määrällistä tietoa maatalousyrittäjien näkemyksistä. Tutkimusmenetelmä valittiin, koska kyselytutkimuksessa saadaan mahdollisimman laaja otanta.

Yleinen mielipide ympäristöstä huolehtimisen suhteen oli positiivinen, mutta ympäristökorvauksen toimenpiteet saivat kritiikkiä tarkoituksettomuudestaan ja tukiehtojen toteuttamisen vuoksi. Ympäristökorvaukseen tulisi löytää vaikuttavia toimenpiteitä, jotka ovat merkityksellisiä ympäristön kannalta. Ympäristönhoidollisten toimenpiteiden vaatavuus ei vastaa taloudellista korvausta. Tutkimuksessa havaittiin, että ympäristökorvauksen lohkokohtaisia toimenpiteitä hyödynnettiin viljelyn suunnittelussa. Kiinnostusta ympäristönsuojeluun on, mutta taloudelliset asiat vievät huomion muulta. Laadukkaan sadon tuottaminen koettiin hankalaksi erityisesti huonoissa viljavuusluokissa alhaisten sallittujen ravinnekäyttömäärien vuoksi.

Ympäristökorvauksen ehtoja tulisi kyselyyn vastanneiden mielestä yksinkertaistaa ja valvontoja muuttaa ohjeellistaviksi. Tällä hetkellä valvonnat koetaan jopa pelottaviksi, sillä tahattoman virheen mahdollisuus on suuri. Byrokratian määrä koettiin raskaana taakkana ja jopa syyksi jättäytyä ympäristökorvauksen ulkopuolelle. Kirjanpito- ja johtamisprosessien koettiin vievän liikaa aikaa itse käytännön työltä.

Kyselytutkimuksesta kävi ilmi huoli maatalouden jatkuvuudesta Kouvolan alueella. Maatalouden tulevaisuus nähtiin vaihtelevasti synkkänä ja toiveikkaana. Markkinat ja maatalouspolitiikka koettiin uhiksi, kun taas Kouvolan alueen maaperä ja ilmasto hyvinä mahdollisuuksina maatalouden harjoittamiselle. Maatalous ei ole aluetaloudellisesti merkittävä elinkeino Kouvolassa, vaikka luonnon olosuhteet sen sallisivat. Kouvolassa on potentiaalia kehittää maataloutta ja vastata muuttuvan toimin-

taympäristön haasteisiin, mutta jatkuvuus ei ole taattu nykyisten viljelijöiden eläköityessä. Tarvitaan nuoria ja kiinnostuneita yrittäjiä.

Maatalouspolitiikka vaikuttaa vahvasti maatalousyrittäjien liiketoiminnalliseen päätöksentekoprosessiin. Maataloustukien osuutta on pienennetty poliittisin keinoin, mutta niillä on silti suuri rooli tulonmuodostuksessa. Laajoja tai valtakunnallisia johtopäätöksiä ei voida opinnäytetyön pohjalta tehdä, sillä kyselytutkimuksen oli pieni ja suurin osa kyselyyn vastanneista maatalousyrityksistä oli kasvinviljelytiloja. Laajempien johtopäätösten tekeminen vaatisi valtakunnallista tutkimustyötä, jotta alueelliset ja tuotantosuuntaakohtaiset erot voitaisiin ottaa huomioon. Opinnäytetyön pohjalta on mahdollista tarkastella ohjelmakauden loppupuolella maatalousyrittäjien kokemuksia ja näkemyksiä ympäristökorvauksesta Kouvolan alueella.

LÄHTEET

- Aksila J. & Honkonen A. 2016. Maatalouspolitiikan ympäristötoimenpiteet ohjelmakaudella 2014-2020: Keskipohjalaisten karjatilallisten näkemyksiä. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Elintarvike- ja maatalousyksikkö, agrologin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 1.12.2016]. Saatavana: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/111452/Aksila_Juuli_ja_Honkonen_Alina.pdf?sequence=1
- Antikainen J., Kahila P., Palviainen S., Pyykkönen S. & Yli-Koski M. 2014. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman 2014-2020 ennakoarviointi. [Verkkojulkaisu]. Maa- ja metsätalousministeriö 2/2014. [Viitattu 2.12.2016]. Saatavana: http://mmm.fi/documents/1410837/1720628/MMM_M-S_ennakoarviointi_22014_web.pdf/4b2352ae-a68a-408b-8489-a8935a432117
- Barry P. & Ellinger P. 2012. Financial management in agriculture. Illinois: University of Illinois.
- ELY-Keskus Varsinais-Suomi. Ei päiväystä. Ympäristökorvaus 2016. [Verkkojulkaisu]. [viitattu 3.12.2016]). Saatavana: https://www.mtk.fi/liitot/varsinaissuomi/tukineuvot/fi_FI/Tukineuvoja/files/95594122525286400/default/Ymparistokorvaus%20seutukunnalliset%20kevät%202016.pdf
- Euroopan komissio. 2014. Maatalous. Eurooppa ja viljelijät kumppaneina. Bryssel, Belgia: Euroopan komissio. S. 3-4.
- Gallerani V., Gomez S., Raggi M. & Viaggi D. 2008. Investment behaviour in conventional and emerging farming system under different policy scenarios. [Verkkojulkaisu]. European Commission: Institute for prospective technological studies. [Viitattu 5.11.2016]. Saatavana: <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC40561.pdf>
- Heikkilä T. 2014. Kvantitatiivinen tutkimus. [Ppt-esitys]. Edita Publishing Oy. [Viitattu 3.11.2016]. Saatavana: <http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>
- IACS-tukisovellus. 2015. Maatalousyritysten lukumäärä Kouvolan alueella.
- Kallio V. & Kola J. 1999. Maatalousyritysten menestystekijät, aluetutkimus Etelä-Karjalassa, Etelä-Savossa ja Kymenlaaksossa. Helsinki: Helsingin yliopisto, Taloustieteen laitos. Julkaisuja nro 24, maatalouspolitiikka.
- Kouvolan kaupungin hallintosäädäntö. 2016. [Verkkojulkaisu]. Kouvola: Kouvolan kaupunki. [Viitattu 2.9.2016]. Saatavana:

<http://www.kouvola.fi/material/attachments/5nmjzdCTo/6qkK685mf/Hallintosaa nto20160101.pdf>

Kouvola johtaa luomukisaa. 2015. [Verkkoartikkeli]. Kouvolan sanomat 8.11.2015. [Viitattu 17.10.2016]. Saatavana: <http://www.kovolansanomat.fi/Online/2015/11/08/Kouvola%20johtaa%20Kymenlaakson%20luomukisaa/2015219831366/4>

Kouvolan elinvoimakäännö - miten se tehdään? 19.5.2016. [Verkkajulkaisu]. Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI. [Viitattu 7.2.2017]. Saatavana: <http://ep.kouvola.fi/kokous/20163898-6-1.PDF>

Kuntaliitos 2009. Ei päiväystä. Kouvolan kaupunki. [Verkkosivu]. [Viitattu 20.10.2016]. Saatavana: <http://www.kouvola.fi/index/kaupunkijahallinto/tietoakouvolasta/historia/kuntaliitos2009.html>

Kuntien avainluvut. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Tilastokeskus. [Viitattu 30.9.2016]. Saatavana: <http://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/286.html>

Lefebvre M., Espinosa M. & Gomez y Paloma S. 2012. The influence of the Common Agricultural Policy on agricultural landscapes. [Verkkajulkaisu]. European Commission: JRC Scientific and Policy reports. Saatavana: <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC73276.pdf>

Luomuviljelyn suosio kasvussa. 2015. [Verkkoartikkeli]. Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto (MTK) 18.5.2015. [Viitattu 17.10.2016]. Saatavana: https://www.mtk.fi/maatalous/maatilat_suomessa/luomutilat/fi_FI/luomutilat/

Maa- ja metsätalousministeriö. EU:n yhteinen maatalouspolitiikka. [Verkkosivu]. [Viitattu 15.11.2016]. Saatavana: <http://mmm.fi/eu-ja-kansainvaliset-asiat/cap>

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto (MTK). Ei päiväystä. EU:n maatalouspolitiikan uudistus vuosille 2014-2020. [Verkkosivu]. [Viitattu 30.11.2016]. Saatavana: https://www.mtk.fi/maatalous/maatalouspolitiikka/cap_uudistus/fi_FI/EU_maatalouspolitiikan_uudistus/

Maaseutuvirasto. 2015. Hakuopas. Seinäjoki: Maaseutuvirasto. Maaseutuviraston julkaisuja: Hakuoppaita ja ohjeita.

Maatalouden kriisituet. Ei päiväystä. Seinäjoki: Maaseutuvirasto. [Verkkosivu]. [Viitattu 19.11.2016]. Saatavana: <http://www.mavi.fi/fi/tuet-ja-palvelut/viljelijä/kriisituet/Sivut/default.aspx>

Maatalous- ja puutarhayritysten määrä vähenee ja tilakoko kasvaa. 2016. [Verkkoartikkeli]. Luonnonvarakeskus 18.2.2016. [Viitattu 7.9.2016]. Saatavana:

<https://www.luke.fi/uutiset/maatalous-ja-puutarhayritysten-maara-vahenee-ja-tilakoko-kasvaa/>

Mahdollisuuksien maaseutu. Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2014-2020. 9/2014. Työ- ja elinkeinoministeriö: maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä.

Niemi J. & Ahlstedt J. (toim). 2014. Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot 2014. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: MTT Taloustutkimus. [Viitattu 27.8.2016]. Saatavana: https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/mtt/mtt/julkaisut/suomenmaatalousjamaaseutuelinkeinot/jul115_SM2014.pdf

Niemi J., Liesivaara P., Lehtonen H., Huan-Niemi E., Kettunen L., Kässi P. & Toikkanen H. 2014. EU:n yhteinen maatalouspolitiikka vuosina 2014-2020 ja Suomen maatalous. [Verkkajulkaisu]. Jokioinen: MTT. [Viitattu 27.8.2016]. Raportti 130. Saatavana: <http://www.mtt.fi/mtrraportti/pdf/mtrraportti130.pdf>

Nuoren viljelijän aloitustuki. Ei päiväystä. Seinäjoki: Maaseutuvirasto. [Verkkosivu]. [Viitattu 1.11.2016]. Saatavana: http://www.mavi.fi/fi/tuet-ja-palvelut/viljelijä/Sivut/nuoren_viljelijän_aloitustuki.aspx

Ollila K. 2014. Toimivat peltomarkkinat. [Verkkoartikkeli]. Käytännön maamies 8/2014, 17. [Viitattu 3.12.2016]. Saatavana: <http://kaytannonmaamies.fi/digilehti/082014/toimivat-peltomarkkinat>

Pelto- ja eläintukien valvonta, opas valvonnasta. 2011. [Verkkajulkaisu]. Seinäjoki: Maaseutuvirasto. [Viitattu 22.11.2016]. Saatavana: <http://www.mavi.fi/fi/oppaat-ja-lomakkeet/viljelijä/Documents/Pelto-%20ja%20eläintukien%20valvontaopas.pdf>

Piirainen K. 2013. Kouvolan maatalouden nykytilan ja tulevaisuuden kartoitus. Mustiala: Hämeen ammattikorkeakoulu. Maaseutuelinkeinon koulutusohjelma, maatilatalouden suuntautumisvaihtoehto. Opinnäytetyö.

Pyykkönen P. 2006. Factors affecting farmland prices in Finland. Helsinki: Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos PTT. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen julkaisuja no. 19.

Ryhänen M. & Nissinen K. (toim). 2011. Kilpailukykyä maidontuotantoon. Toimintaympäristön tarkastelu ja ennakointi. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja A.

Taloustohtori: Maa- ja puutarhatalous. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Luonnonvakeskus (Luke). [Viitattu 10.11.2016]. Saatavana: https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori/kannattavuuskirjanpito/aikasarja/Kannattavuuskerroin_tuotantosuunnittain

The state of food and agriculture. Ei päiväystä. Food and agriculture organization of United Nations. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 3.12.2016]. Saatavana: <http://www.fao.org/3/a-i6372e.pdf>

Tuki- ja kohdentamisaluekartta. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Seinäjoki: Maaseutuvirasto. [Viitattu 4.12.2016]. Saatavana: <http://www.mavi.fi/fi/tuet-ja-palvelut/viljelijä/Sivut/tuki-ja-kohdentamisaluekartta.aspx>

Tutkimusmenetelmät- ja aineistot. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 10.11.2016]. Saatavana: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/kirjasto/kirjastotuutori/aihehaku-tutkimusprosessissa/menetelmatietoa-ja-palveluja>

LIITTEET

Liite 1. Kyselytutkimuksen kysymykset

Liite 1. Kyselytutkimuksen kysymykset

1. Maatilan päätuotantosuunta on...
 - a. Kasvinviljely
 - b. Maitotalous
 - c. Lihakarjatalous
 - d. Sikatalous
 - e. Siipikarjatalous
 - f. Puutarhatuotanto
 - g. Muu, mikä? _____

2. Mikä on tilan tuotantotapa?
 - a. Tavanomainen
 - b. Luomu
 - c. Luomun siirtymävaihe

3. Ensisijaisen viljelijän ikä?
 - a. <25
 - b. 26-35
 - c. 36-45
 - d. 46-55
 - e. 56-65
 - f. 66>

Ha	<19,99	20-39,99	40-59,99	60-79,99	80-99,99	100-119,99	120-139,99	140 >
Tilalla on peltoa yhteensä...								
Tilalla on <u>omaa</u> peltoa...								
Tilalla on <u>vuokrapeltoa</u> ...								
Tilan pelloista on <u>sala-</u> <u>ojitettu</u> ...								

4. Haitko tuet...
 - a. Sähköisesti
 - b. Paperilla

5. Tukihakemuksen teki (Vipu-palvelussa tai paperilomakkeella)...
 - a. Neuvoja
 - b. Viljelijä itse

- c. Muu henkilö
6. Pääasiallinen tiedonlähde maatalouspolitiikan muutoksista on...
- Maaseututoimisto
 - Lehdet
 - Internet
 - Maaseutuvirasto
 - Sosiaalinen verkosto, tuttavat ja muut maanviljelijät
 - ProAgria
 - MTK
 - ELY-keskus
 - Maa- ja metsätalousministeriö
 - Muu
7. Sitouduitko ympäristökorvaukseen?
- Kyllä (Siirry kysymykseen nro 9.)
 - Ei
8. Mikäli et sitoutunut ympäristökorvaukseen, miksi et?
- Olen luopumassa viljelystä
 - Sitomusehdot ovat liian tiukat/monimutkaiset
 - Muu syy, mikä? _____
9. Onko viiden vuoden sitomusaika mielestäsi...
- Liikaa
 - Sopiva
 - Liian vähän
10. Ympäristökorvauksen lohko-kohtaisista toimenpiteistä valitsin...
- Lietelannan sijoittaminen peltoon
 - Ravinteiden ja orgaanisten aineiden kierrätys
 - Valumavesien hallinta (säättösalaojitus ja säättökastelu tai kuivatusvesien kierrätys)
 - Ympäristönhoitonurmet (suojavyöhykkeet, monivuotiset ympäristönurmet, luonnonhoitopeltonurmet)
 - Peltojen talviaikainen kasvipeitteisyys
 - Orgaanisen katteen käyttö puutarhakasveilla ja siemenperunalla
 - Peltoluonnon monimuotoisuus (viherlannoitusnurmet, kerääjäkasvit, monimuotoisuuspellot, saneerauskasvit)
 - Puutarhakasvien vaihtoehtoinen kasvinsuojelu
 - Ei mitään

	mielta	samaa mieltä	eri mieltä	mielta	osaa sanoa (5)
Lohkokohtaiset toimenpiteet tuovat joustoa viljelyyn ja sen suunnitteluun (edellisessä kysymyksessä lueteltu lohko-kohtaiset toimenpiteet).					
Koen saaneeni tarpeeksi tietoa ympäristökorvauksesta ja sen toimenpiteistä sekä uuden ohjelma-kauden mahdollisuuksista.					
Ympäristökorvauksen ehdot ovat aiempaa monimutkaisemmat.					
Ympäristökorvaukseen sitoutuminen on taloudellisesti kannattavaa.					
Ympäristökorvauksena saatavan tuen rahallinen määrä on tasapainossa velvoitteiden kanssa.					
Maanviljely voi olla samaan aikaan kustannustehokasta ja ympäristöystävällistä.					
Tulevaisuudessa ympäristökorvauksen rahallista määrää tulisi nostaa.					
Ympäristökorvaus ja sen vaatimukset vaikuttavat myönteisesti maatalouden ympäristökuormituksen vähentämiseen.					
Ympäristökorvauksessa ja sen ehtoissa on otettu Suomen pohjoinen sijainti ja erityisolosuhteet huomioon.					
Ympäristökorvauksen ehtoja tulisi tiukentaa ympäristönsuojelun osalta.					
Kohdentamisalueet toimivat taloudellisena kannustimena. (Kohdentamisalueilla ehdot ovat vaativammat ja tukitaso korkeampi, kuin muilla alueilla.)					

Kotieläintilan määrittelyn poistuminen tasa-arvoistaa ympäristökorvausta.					
Ympäristösitoumuksen yläkäräjän poistuminen on hyvä asia.					
Lohkokirjanpito (ympäristökorvauksen vähimmäisvaatimus) vie liikaa aikaa itse käytännön työltä.					
Ravinnerajojen tiukentaminen vaikeuttaa laadukkaan ja riittävän suuren sadon tuottamista.					
Viherryttäminen (pakollinen) ja ympäristökorvaus (vapaaehtoinen) menevät helposti sekaisin keskenään.					
Viljelyä koskevia päätöksiä tehdessä ympäristönäkökohdat vaikuttavat yrityksen päätöksentekoon.					
Maanomistaja on parempi lähiympäristönsä tuntija ja suojelija kuin ympäristöpolitiikka.					
Maataloudessa ympäristönsuojelua ja taloudellista kannattavuutta ei voi yhdistää.					
Tulonmuodostuksessa tuilla on vähemmän merkitystä tulevaisuudessa. (Maataloutta ohjataan markkinalähtoisempään suuntaan politiikan toimesta, jolloin suuri osa saatavasta maataloustulosta tulee markkinoilta.)					
Tukihaun sähköistyminen tekee tukihausta helpompaa.					
Kouvolan alueella maaseutu on elinvoimainen.					

Kouvolan alueella on hyviä mahdollisuuksia kehittää maatalousyrittäjä ja innovoida tulevaisuutta.					
---	--	--	--	--	--

11. Oletko tehnyt viljelyssä vapaaehtoisia ympäristönhoidollisia toimenpiteitä, jotka eivät kuulu ympäristökorvauksen piiriin?
- Ei
 - Kyllä, minkälaisia toimenpiteitä? _____
12. Maatalouden ympäristövaikutusten vähentämisessä tulisi keskittyä... (Valitse kaksi tärkeintä)
- Ilmastonmuutoksen torjuntaan
 - Maan kasvukunnosta huolehtimiseen
 - Vesistöjen suojeluun
 - Monimuotoisuuden lisäämiseen
 - Muuhun, mihin? _____
13. Kaakkois-Suomessa on monia mahdollisuuksia kehittää maaseutua ja yritystoimintaa. Kehittämismahdollisuuksista kiinnostavimmalta tuntuisi...
- Biotalous
 - Maaseutumatkailu
 - Urakointi
 - Maaseudun palvelut
 - Metsätalous
 - Jokin muu, mikä? _____
14. Seuraavien 10 vuoden aikomus tilalla on...
- Kasvattaa tuotantoa
 - Pitää tuotosmäärät ennallaan
 - Vähentää tuotantoa
 - Muuttaa tuotantosuuntaa
 - Lopettaa tuotanto
15. Millaisena näet maatalouden tulevaisuuden Kouvolan alueella? (avoin vastaus)
16. Miltä osin ympäristökorvauksessa on mielestäsi kehitettävää? (avoin vastaus)